Analýza daňového zatížení nepodnikajících osob

Hana Řezníčková

Bakalářská práce
2013

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky
Ústav financí a účetnictví
akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení:	**Hana ŘEZNÍČKOVÁ**
Osobní číslo:	**M10236**
Studijní program:	**B6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor:	**Účetnictví a daně**
Forma studia:	**prezenční**
Téma práce:	**Analýza daňového zatížení nepodnikajících osob**

Zásady pro vypracování:

Úvod

I. Teoretická část

- **Proveďte průzkum literárních pramenů a zpracujte teoretické a metodické poznatky týkající se dané problematiky.**

II. Praktická část

- **Analyzujte současný stav daňové zatíženosti u vybraných subjektů.**
- **Na základě zjištěných poznatků stanovte doporučení pro optimalizaci daňového zatížení nepodnikajících osob v České republice.**

Závěr

Rozsah bakalářské práce: **cca 40 stran**

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

HAMERNÍKOVÁ, Bojka a Alena MAAYTOVÁ. Veřejné finance. 2. aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, 340 s. ISBN 978-80-7357-497-0.
KLVAČOVÁ, Eva. Fenomén dobývání renty a jeho vliv na české veřejné finance. Vyd. 1. Praha: Professional Publishing, 2008, 270 s. ISBN 978-80-86946-75-7.
KUBÁTOVÁ, Květa. Daňová teorie a politika. 5. aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, 275 s. ISBN 978-80-7357-574-8.
MACHÁČEK, Ivan. Fyzické osoby a daň z příjmu 2012. 3. aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, 299 s. Otázky a odpovědi z praxe (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-711-7.
PEKOVÁ, Jitka. Veřejné finance: teorie a praxe v ČR. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, 642 s. ISBN 978-80-7357-698-1.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Eva Kuderová**
Ústav financí a účetnictví

Datum zadání bakalářské práce: **22. února 2013**

Termín odevzdání bakalářské práce: **17. května 2013**

Ve Zlíně dne 22. února 2013

prof. Dr. Ing. Drahomíra Pavelková
děkanka

L.S.

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
Fakulta managementu a ekonomiky

prof. Dr. Ing. Drahomíra Pavelková
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA
BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že:

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby[1];
- bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému,
- na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3[2];
- podle § 60[3] odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;

---

[1] *zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:*

(1) Vysoká škola nevýdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

[2] *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

[3] *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

- podle § 60[4] odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);

- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že:

- jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně a použité informační zdroje jsem citovala;

- odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně 14.5.2013 Řezníčková

---

[4] *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce je zaměřena na daňové zatížení nepodnikajících osob v České republice. V teoretické části je zpracovaná rešerše literárních pramenů, na dané téma. Praktická část je rozdělena na dva okruhy. První se zabývá dotazníkovým šetřením, které se zaměřuje na daňové zatížení nepodnikatelů, na jejich daňové znalosti a celkový přehled o daních. Ve druhé části je zpracována daňová optimalizace dvou konkrétních rodin. Cílem práce bylo zjistit, do jaké míry sahají daňové znalosti nepodnikajících osob, jaký mají na daně pohled, vytvořit ucelený obraz o daňové zatíženosti a ukázat možnosti, které mají nepodnikatelé v oblasti daňové optimalizace.

Klíčová slova: daň, daňové zatížení, nepodnikající osoba, přímé daně, nepřímé daně, sleva na dani, daň z příjmů, daňová optimalizace.

ABSTRACT

The thesis is focused on the tax burden of persons who are not engaged in business in the Czech Republic. The theoretical part is processed research literature on the topic. The practical part is divided into two sections. The first deals with the questionnaire, which focuses on the tax burden on person who are not engaged in business on their tax knowledge and an overview of the taxes. The second part deals with the tax optimization of two specific families. The aim of this work was to determine the extent to which knowledge back tax person who are not engaged in business, how they look at taxes and create a comprehensive picture of the tax burden and show the possibility to person who are not engaged in business tax optimization.

Keywords: tax, tax burden, person who are not engaged in business, direct taxes, indirect taxes, tax credit, income tax, tax optimization.

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucímu mé práce, Ing. Evě Kuderové za vedení, cenné připomínky, ochotu a čas, který mi během vypracovávání bakalářské práce věnovala. Dále bych ráda poděkovala všem, kteří mi poskytli informace nutné k vypracování této bakalářské práce. Velké poděkování patří také mé rodině, která mě během psaní podporovala.

OBSAH

ÚVOD **10**
I TEORETICKÁ ČÁST **11**
1 ÚVOD DO DAŇOVÉ PROBLEMATIKY **12**
1.1 DANĚ Z HISTORICKÉHO POHLEDU 12
1.2 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ 15
1.3 VEŘEJNÉ PŘÍJMY 17
1.3.1 Funkce veřejných příjmů 17
1.3.2 Třídění příjmů 17
1.3.3 Struktura příjmů 18
2 DAŇOVÁ SOUSTAVA V ČESKÉ REPUBLICE **20**
2.1 LEGISLATIVNÍ ÚPRAVA 21
2.2 PŘÍMÉ DANĚ 21
2.2.1 Daň z příjmů fyzických osob 21
2.2.2 Daň z příjmů právnických osob 24
2.2.3 Daně z nemovitostí 25
2.2.4 Daň silniční 25
2.2.5 Daně převodové 25
2.3 NEPŘÍMÉ DANĚ 27
2.3.1 Daně spotřební 27
2.3.2 Daň z přidané hodnoty 28
3 SOUČASNOST DAŇOVÉHO ZATÍŽENÍ **29**
3.1 DAŇOVÁ KVÓTA 29
3.2 ZATÍŽENÍ NEPODNIKAJÍCÍCH OSOB 30
3.3 DEN DAŇOVÉ SVOBODY 31
3.4 EFEKTIVNOST DANÍ A DAŇOVÉ BŘEMENO 32
3.5 HARMONIZACE DAŇOVÝCH SYSTÉMŮ 32
II PRAKTICKÁ ČÁST **34**
4 POPIS DOTAZNÍKU **35**
4.1 VÝBĚR RESPONDENTŮ, ZPŮSOB SBĚRU DAT 35
4.2 STRUKTURA DOTAZNÍKU 35
4.3 ŘEŠENÍ DOTAZNÍKU 35
5 POZNATKY VYPLÝVAJÍCÍ Z DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ **36**
5.1 POZNATKY TÝKAJÍCÍ SE SLEV NA DANI A NEZDANITELNÝCH ČÁSTÍ ZD 39
5.2 POZNATKY O DANI Z PŘIDANÉ HODNOTY 40
5.3 POZNATKY TÝKAJÍCÍ SE DANÍ SPOTŘEBNÍCH 42
5.4 DANĚ TÝKAJÍCÍ SE NEMOVITOSTÍ 42
5.5 VŠEOBECNÁ ZJIŠTĚNÍ 43
5.6 DAŇOVÉ ZATÍŽENÍ NEPODNIKAJÍCÍCH OSOB 43
6 ANALÝZA DAŇOVÉ OPTIMALIZACE VYBRANÝCH NEPODNIKAJÍCÍCH SUBJEKTŮ **46**

6.1 Analýza rodiny A 46
6.2 Návrhy na daňovou optimalizaci rodiny A 50
6.3 Analýza rodiny B 51
6.4 Návrhy na daňovou optimalizaci rodiny B 52
7 KONEČNÉ ZÁVĚRY A DOPORUČENÍ 55
ZÁVĚR 59
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY 61
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK 65
SEZNAM OBRÁZKŮ 66
SEZNAM TABULEK 67
SEZNAM PŘÍLOH 68

ÚVOD

Jak již prozrazuje název práce, obsahem bude analýza daňového zatížení nepodnikajících osob. Považuji toto téma za velice aktuální a zajímavé. Navíc se většina prací zaměřuje spíše na podnikatelské subjekty či fyzické osoby. Řekla jsem si tedy, proč se nezaměřit na osoby nepodnikající. Jejich postavení v otázce daní je nezanedbatelné, proto bude tato práce věnována právě jim a jejich daňovým povinnostem.

V teoretické části provedu ucelený pohled na vývoj daní a na daňovou soustavu v České republice. Zaměřím se na daně týkající se právě osob nepodnikajících a uvedu, jak s nimi jednotlivé daně souvisejí. Budu se také zabývat současnou situací v oblasti daňového zatížení.

V praktické části jsem se rozhodla využít možnosti dotazníkového šetření. Mým cílem bude zjistit, jak jednotlivé daně zatěžují vybrané nepodnikající subjekty. Budu také analyzovat jaké znalosti mají o daních a jaký mají celkový daňový přehled jako takový. Jako každý poplatník daně mají i nepodnikatelé za cíl optimalizaci své daňové povinnosti. Budu proto u vybraných subjektů analyzovat jejich daňovou situaci a pokusím se pro ně navrhnout optimální řešení.

Cílem práce je ukázat možnosti, které mají nepodnikatelé v oblasti daňové optimalizace, zjistit do jaké míry sahají jejich daňové znalosti, jaký mají na daně pohled a vytvořit ucelený obraz celkové daňové zatíženosti nepodnikajících osob.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ÚVOD DO DAŇOVÉ PROBLEMATIKY

1.1 Daně z historického pohledu

Ve starověku nehrály daně tak významnou roli jako dnes. Hlavní příjem státu plynul z válečných kořistí a jiných nedaňových příjmů. Vybírání daní mělo tehdy druhořadý charakter a byly vybírány nepravidelně. První daně se vybíraly v naturální podobě, například ve starém Egyptě se odváděly z části výdělku z půdy nebo výrobků. Ve starém Řecku byl odvod daní dobrovolný. Každý občan, který je platil, byl považován za uvědomělého a svobodného občana. Později byla zavedena pozemková daň, která dosahovala až 20 % každoročního výnosu z pozemků. Další příjmy do rozpočtu plynuly z poplatku z držení dobytka, poplatku domovního nebo například poplatku za narození syna. V antickém Římě bylo zvláštností, že stát měl vlastnické právo na veškerý majetek občanů z podrobených zemí. (Široký, 2008, s. 29-30)

Další etapou ve vývoji daní byl středověk, v tomto období měly daně zabezpečit panovníkovy příjmy. Vybíraly se zejména na válečné výpravy a obranu státu. Daně přestávaly být pouze občasným odvodem a vznikaly nové druhy daní, mezi ně řadíme následující odvody:

- **domény**, měly obvykle naturální charakter a odváděly se z hospodaření na panských pozemcích, například na polích a lesích;
- **regály** jsou poplatky za určité právo vydané panovníkem. Například právo vaření piva, právo razit mince, právo těžit, právo lovu, solní regál, horní nebo celní regál a regál mincovní;
- **kontribuce** vznikla ve 12. století a byla to předchůdkyně přímých daní. Její systém je založen na tom, že panovník předem určil sumu, která má být vybrána a ta se potom rozdělila na jednotlivá města a občany;
- **akcízy** se vyvinuly z regálů, byly to nepřímé daně, které měly podobu daně spotřební z různých komodit. (Široký, 2008, s. 30-31; Peková, 2011, s. 378-379)

S rostoucím počtem daní rostla potřeba profese daňového pachtýře. Tato profese se prováděla na základě licence, která byla dvojího typu. Vztahovala se buď na jednu daň, kdy šlo o daňový pacht, nebo měl výběrčí právo výběru všech daní, v takovém případě šlo o pacht generální. Jelikož byl pachtýř placen od výše vybraných daní, docházelo díky jeho zájmu ke snižování daňových nedoplatků a úniků. Vznikaly také seznamy nemovitostí tzv. kata-

stry, které sloužily jako základ pro majetkové daně. (Široký, 2008, s. 30-31; Peková, 2011, s. 378-379).

V novodobé historii ekonomie se nejvíce prosadil Adam Smith se svým dílem „Pojednání o podstatě a původu bohatství národů“ z roku 1776. Byl to anglický ekonom a politik, zastával teorii „neviditelné ruky trhu“. Smith byl toho názoru, že stát musí zabezpečovat vnější obranu a vnitřní pořádek. Díky daním jsou odebírány prostředky soukromému sektoru a tím se snižuje jejich produktivita. Co nejmenší úroveň zdanění je podle Smithe v zájmu růstu národního bohatství. (Kubátová, 2010, s. 33)

Smith formuloval 4 kánony, které definují základní daňové principy:

- daňová **spravedlnost** by měla být zabezpečena tím, že každý občan přispívá na výdaje státu poměrově podle výše jeho majetku. Spravedlnost si podle Smithe žádá, aby si jednotlivé důchody byly rovny;
- **určitost** daně říká, že by poplatník měl přesně vědět, kdy, kde a kolik má zaplatit. Tento princip by měl chránit před zvůlí výběrčího daní. Poplatník má možnost se na placení daně předem připravit a zaopatřit si potřebný obnos;
- **pohodlností** se rozumí to, že by se každá daň měla platit v okamžiku, kdy se to jejímu poplatníkovi nejvíce hodí, například daň ze sklizně by se měla platit v době úrody;
- **úspornost** neboli efektivnost znamená co nejmenší náklady na výběr a správu daní takové, aby zatížené subjekty platily co nejméně nad rámec toho, co je nutné. (Peková, 2011, s. 380; Kubátová, 2010, s. 34)

Kubátová (2010, s. 35) ve své knize popisuje názory dalších významných ekonomů té doby. David Ricardo byl toho názoru, že daně jsou zlo, a nejsou schopny rozmnožit důchod ani blahobyt obyvatel. Zabýval se především problematikou daňového přesunu a dopadu. Některé jeho názory jsou platné i v dnešní době. Dalším, kdo rozvíjel daňovou teorii, byl John Stuard Mill. Ten na rozdíl od svých předchůdců Ricarda a Smithe již nezastával pracovní teorii hodnoty, ale teorii tří výrobních činitelů a to půdy, práce a kapitálu.

Neoklasicismus

Konec 19. století je považován za počátek současné ekonomie. Může za to i v té době probíhající marginalistická revoluce. Ekonomové zabývající se marginálními neboli mezními veličinami patřili mezi neoklasicisty. Představitelé tohoto směru se rozdělovali do několika

ekonomických škol, z nich nejznámější jsou například škola rakouská, cambridgeská nebo lausannská. Základem neoklasicismu je teorie subjektivního užitku. Podle ní mají jednotliví spotřebitelé zájem na spotřebě jak soukromých statků, tak i statků veřejných. Veřejný sektor se tak stává součástí ekonomické spotřeby. Základním předpokladem pro tento směr je rovnováha na dokonale konkurenčním trhu. Jako první v historii zkoumali daňový přesun a dopad pomocí křivky nabídky, poptávky a teorie přebytku. Tím poukázali na nadměrné břemeno zdanění, i když se tento pojem v té době ani nepoužíval. Mezi hlavní představitele patří Emil Sax, FriedriechWieser, nebo představitel cambridgeské školy Arthur Cecil Pigou. Ten se domníval, že cesta ke společenskému blahobytu vede prostřednictvím progresivního zdanění, tedy prostřednictvím co nejmenší celkové oběti při rovné marginální oběti. Zabýval se také oznamovacím efektem daně. Při tomto efektu dochází ke změně chování poplatníka daně ještě v momentu, kdy není daň zavedena, pouze je známo, že bude zavedena. (Kubátová, 2010, s. 36 -38)

Ve 20. století zaznamenaly daně prudký vývoj a jejich výše neustále rostla. Podle Kubátové (2009, s. 12) na tom mají podíl obě světové války, jelikož bylo potřeba peněz na ozbrojení a potravu vojska. Naopak po skončení válek byl nedostatek financí na obnovu poválečných zemí. V Československu byly před druhou světovou válkou zavedeny nové druhy daní, jako například daň ze žárovek nebo daň z droždí. Zavedl se také tzv. branný příspěvek, který měl podobu příspěvku k již zavedeným daním. Platili jej nevojáci včetně žen.

Ekonomická krize ve 30. letech 20. století měla velký vliv na celou ekonomickou teorii. Tehdejší podporovatelé tzv. „neviditelné ruky trhu“ pochopily její nedostatky a neoklasikové byly jejím příchodem zcela zaskočeni. Jejich řešením z krize bylo dosáhnout vyrovnaného státního rozpočtu pomocí snižování výdajů. Tehdy přišel do hry ekonom John Maynard Keynes, který zastával zcela odlišný názor než zastánci neoklasicismu. Podle nich dochází k rovnováze v dokonale konkurenční ekonomice zcela samostatně díky působení tržních sil, pokud jsou využity všechny výrobní faktory. Keynes byl zcela opačného názoru a považoval rovnováhu ekonomiky za zcela ojedinělý a výjimečný jev. Svou teorii popisuje v knize z roku 1936 „Obecná teorie zaměstnanosti, úroku a peněz“. Ekonomická teorie, kterou J. M. Keynes představil, byla ještě v prvních desetiletích po 2. světové válce velice úspěšná. Mnoho ekonomických úspěchů té doby bylo přiřazováno právě jí. Zdálo se, že příchod ekonomické krize, jaká se udála ve 30. letech, je zcela vyloučen a nic nebrání plynulému a trvalému ekonomickému růstu. (Kubátová, 2010, str. 38-39)

V 60. letech však začalo vlivem keynesiánské hospodářské politiky docházet k růstu inflace. Celá situace vyvrcholila v letech 70., kdy výdaje státních rozpočtů začaly převyšovat příjmy. Ve vyspělých zemích začaly narůstat deficity státních rozpočtů. Tuto negativní situaci bylo nutné odstranit. Neokonzervativní ekonomové tak začali rozebírat vliv daní na chování výrobců, zaměřili se tedy na stranu nabídky. Situace si žádala zabývat se tzv. „ozdravovací daňovou politikou“. (Peková, 2005, s. 322- 333)

Jedním z autorů, který se snažil ozdravit daňovou politiku, byl Arthur B. Laffer. Byl to americký ekonom, který sestavil Laferrovu křivku. Snažil se oživit ekonomiku přes stranu nabídky. Díky jeho křivce dokázal, že i při nižší míře zdanění bude výnos z daní stejný, jako při sazbě vysoké. Laffer tvrdí, že při nulové sazbě daně bude výnos z daní nulový. Nulový výnos z daně bude i při 100% sazbě, jelikož nikdo nepůjde do práce a daň se tak nebude mít z čeho zaplatit. Při zvyšující se sazbě daně daňový výnos roste až do bodu maxima, tzv. Lafferův bod. Pokud dojde za tímto bodem ke zvyšování daně, bude celkový výnos z daní klesat. Vztah daňové sazby na výnosu z daní znázorňuje následující obrázek (Obr. 1). (Peková, 2005, s. 292-293)

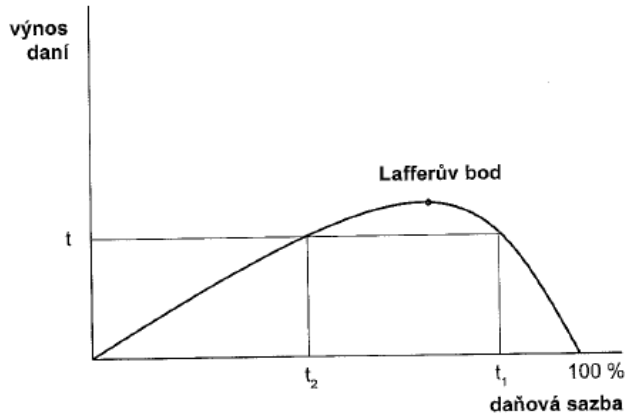

Obr. 1 - Lafferova křivka (Kubátová, 2010, s. 40)

1.2 Vymezení základních pojmů

Nepodnikající osoba je fyzická osoba, která neprovozuje podnikatelskou činnost na území našeho státu. Běžně se nepodnikající osoby označují jako občané či zaměstnanci. Definovat pojem nepodnikatel a určit jejich počet je mírně složitější, z pohledu práva jsou totiž definované pouze osoby podnikající. Počet nepodnikajících osob lze určit jen tak, že od celkového počtu obyvatel odečteme počet podnikajících fyzických osob. (vlastní zpracování)

Tab. 1 - Počet nepodnikajících osob v České republice v jednotlivých letech (Ministerstvo průmyslu a obchodu, vlastní zpracování)

Stav k 31. 12.	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**
Počet obyvatel	10 501 197	10 526 685	10 548 527	10 513 209
Počet podnikajících FO	1 868 756	1 908 925	1 950 323	1 957 218
Počet nepodnikajících osob	**8 632 441**	**8 617 760**	**8 598 204**	**8 555 991**
Poměr nepodnikajících osob	82,2 %	81,9 %	81,5 %	81,4 %

V předchozí tabulce (Tab. 1) je patrný fakt, že počet nepodnikajících osob v České republice mírně klesá. Je to hlavně kvůli rostoucímu počtu podnikatelů v řadách fyzických osob. Počet nepodnikatelů je poměrově okolo 81,5 %. Z tohoto důvodu by měla být věnována značná pozornost i této skupině obyvatelů. Nepodnikajících osob se některé daně netýkají. Proto bude tato práce zaměřena spíše na ty, které se jich týkají. Jelikož se některé daně vztahují na podnikatele i nepodnikatele, je vyčíslení daňového zatížení u nepodnikajících osob poměrně složité.(vlastní zpracování)

Poplatník je subjekt, kterému zákon ukládá povinnost daň vypočítat a odvést příslušnému správci daně. U přímých daní je zpravidla osoba poplatníka totožná s osobou plátce. Plátce daně je povinen za poplatníka daň vypočítat, vybrat a odvést. Daňové břemeno tedy nenese přímo on, ale pouze odvádí daň za někoho jiného. (Peková, 2011, s. 329)

Daňový subjekt, ten od koho jsou daně vybírány a **daňový objekt** je jev či předmět, na který je daň uvalena. (Klvačová, 2008, s. 91)

Daňové přiznání je nejdůležitějším podkladem, který daňový subjekt podává správci daně. Obsah přiznání je formalizovaný a obsahuje přílohy ustanovené v jeho tiskopise. Lhůty pro podání jsou určeny příslušnými daňovými předpisy. Pokud nejsou, platí všeobecná lhůta, tj. do 31. března. Tuto lhůtu je možné prodloužit do 30. června a to v případě, že daňové přiznání sestavuje daňový poradce. Existují tři formy daňového přiznání:

a) **řádné**, pokud bylo přiznání odevzdáno příslušnému orgánu ve stanovené lhůtě;

b) **opravné** se používá v případě, kdy je v daňovém přiznání objevena chyba a subjekt stihne daňové přiznání opravit a odevzdat do stanovené zákonné lhůty;

c) v případě, že přiznání bylo podáno po zákonné lhůtě, jedná se o přiznání **dodatečné**. (Kobík, Jungwirth, 2005, s. 150)

1.3 Veřejné příjmy

Lajtkepová (2007, s. 50) definuje příjmy do veřejných rozpočtů jako zdroj krytí veřejných výdajů. Určují vztah tvorby veřejných rozpočtů v rozpočtové soustavě. V souvislosti se sestavováním vyrovnaného rozpočtu představují veřejné příjmy tzv. rozpočtové omezení.

Veřejné finance působí na soukromý sektor systémem zdanění, to ovlivňuje ekonomickou aktivitu subjektů soukromého sektoru. (Hamerníková, Maaytová, 2010, s. 23)

1.3.1 Funkce veřejných příjmů

„Veřejné příjmy se významně podílejí na přerozdělování hrubého domácího produktu, a to nenávratným způsobem.“ Podíl veřejných příjmů na HDP se po 2. světové válce začal pozvolna zvyšovat. Funkce veřejných příjmů souvisí s funkcemi veřejných financí. Veřejné příjmy plní funkci:

a) **fiskální** – tato funkce má zabezpečit potřebné množství finančních prostředků na financování výdajů, jejich alokaci na zabezpečení veřejných statků,

b) **redistribuční**,

c) **stabilizační**. (Peková, 2005, s. 268)

1.3.2 Třídění příjmů

Třídit veřejné příjmy lze z mnoha různých pohledů. Tříděním se podrobněji zabývá rozpočtová skladba, která veřejné příjmy závazně třídí. Pro potřeby mezinárodního srovnávání dochází v Evropské unii ke sjednocení příjmů. (Peková, 2011, s. 315)

Jako jedno z nejvýznamnějších hledisek třídění příjmů uvádí Peková (2011, s. 316) hledisko nenávratnosti, resp. návratnosti a rozděluje tak příjmy na návratné a nenávratné. Nenávratné veřejné příjmy mají větší váhu, jelikož do nich spadá i nenávratné přerozdělování HDP. Tyto příjmy přichází do rozpočtu od různých subjektů. Například od občanů, firem, nebo prostřednictvím dotací ze státního rozpočtu. Mezi nenávratné příjmy zahrnujeme daně, dávky, poplatky, příjmy z pronájmu a prodeje majetku státu, obce nebo kraje. Pokud se na rozpočet budeme dívat z pohledu účetní bilance, poslouží nám k jeho vyrovnání návratné příjmy. Po určité době se tyto prostředky vrací zpět subjektu, od kterého je stát získal. Mezi tyto finanční prostředky patří krátkodobé pokladniční poukázky, které slouží na pokrytí aktuálního deficitu veřejných financí. Jiným příkladem může být i krátkodobý bankovní úvěr, který si například obec půjčí pro potřeby krátkodobého krytí rozpočtu. Dalším

z důležitých členění příjmů je členění na příjmy běžné a kapitálové. Z ekonomického hlediska rozdělujeme běžné příjmy dále na daňové a nedaňové. Kapitálové příjmy nemají daňový charakter, jejich výběr je spíše ojedinělý a nepravidelný.

1.3.3 Struktura příjmů

Tab. 2 - Daňové příjmy (Břešťan, 2013, s. 28-29; Ministerstvo financí ČR, 2013)

Vybrané daňové příjmy	**2012 (v mld. Kč)**
DPFO – ze závislé činnosti	119 787
DPFO – z podnikání	3 261
DPPO	120 461
Srážková daň	20 781
DPH	278 23
Majetkové daně	25 846
Spotřební daně	140 400

V současnosti představují daňové příjmy rozhodující část veřejných rozpočtů. Pokud k nim přiřadíme i pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, zjistíme, že se tyto příjmy výrazně podílejí až 95 % na celkových příjmech státního rozpočtu. (Peková, 2011, s. 179)

Daň je podle Pekové (2005, s. 275):

- **povinná**, tedy nedobrovolná platba. Její odvod je proto zajištěn zákonnými prostředky. Subjekty, na které jsou daně uvaleny, je platí nedobrovolně, protože snižují jejich prostředky, které by mohly využít na jiné výdaje nebo úsporu. Daně jsou proto nuceným břemenem;
- **nenávratná** platba, což znamená, že po zaplacení daně nemá plátce nárok na její vrácení. To je možné pouze za určitých okolností, například při nesprávně vypočtené dani se musí její přeplatek vrátit;
- **neekvivalentní** platba, jelikož po zaplacení daně neexistuje konkrétní ekvivalent v podobě plnění ze státního rozpočtu.

Z historického pohledu daně představují cenu za veřejné služby, v současnosti jsou však spíše nástrojem k udržení stabilní ekonomiky a nástrojem redistribuce. (Peková, 2005, s. 275)

U každé daně by mělo být podle Lajtkepové (2007, s. 52) stanoveno:

a) daňový subjekt (plátce, popř. poplatník),

b) objekt neboli předmět daně,

c) výše daňové sazby, způsob výpočtu daně,

d) slevy na dani, případné osvobození od daně,

e) nezdanitelné minimum ze základu daně,

f) platnost a způsob placení daně,

g) místo výběru daně.

Daně nebo další příjmy do rozpočtu mohou být regresivní, progresivní nebo proporcionální. Regresivní příjem je takový, kdy s výší daňového základu klesá sazba daně. V praxi se vyskytuje jen výjimečně, opakem je progresivní příjem, kdy se se zvyšujícím základem daně zvyšuje i sazba daně. U proporcionálního příjmu platí všichni daňoví poplatníci stejné procento, například daň z příjmů. (Lee, Johnson, G Joyce, 2004, s. 64)

Sociální pojištění

Systém sociálního pojištění je součástí veřejných příjmů, tvoří jednu z nejvýznamnějších položek veřejných rozpočtů. Stát jeho prostřednictvím realizuje politiku v oblasti sociálního zabezpečení, například zabezpečení občanů ve stáří a nemoci a politiku v oblasti zdravotnictví. (Vančurová, Klazar, 2008, s. 9)

Obr. 2 - Systém sociálního pojištění v ČR (Vančurová, Klazar, 2008, s. 21)

V roce 2013 za každou nepodnikající zaměstnanou osobu zaměstnavatel odvede na sociální zabezpečení 6,5 % z hrubé mzdy. Na zdravotním pojištění odvede nepodnikatel 4,5 % ze své hrubé měsíční mzdy. (Dlouhá, 2013c)

2 DAŇOVÁ SOUSTAVA V ČESKÉ REPUBLICE

Daňovou soustavu České republiky tvoří daň z přidané hodnoty, daně z příjmů, spotřební daně včetně energetických daní, daň z nemovitostí, daň silniční, dědická, z převodu nemovitostí. Do položky ostatních daní se řadí další odvody daňového charakteru. Především pojistné na sociální zabezpečení, veřejné zdravotní pojištění a místní poplatky. (Široký, 2009, s. 190). Placení daní je pravidelné, provádí se v určitých intervalech a při určitých okolnostech. Například při darování nebo dědění. (Šindelka, 2001)

Ve skutečnosti je tento systém mnohem složitější a kromě jednotlivých daní a zákonů zahrnuje i předpisy kompetenční, předpisy upravující rozdělení daňových výnosů do jednotlivých veřejných rozpočtů, mezinárodní smlouvy a zákony upravující daňovou spolupráci a také předpisy procesní. (Vančurová, Boněk, 2011, s. 19)

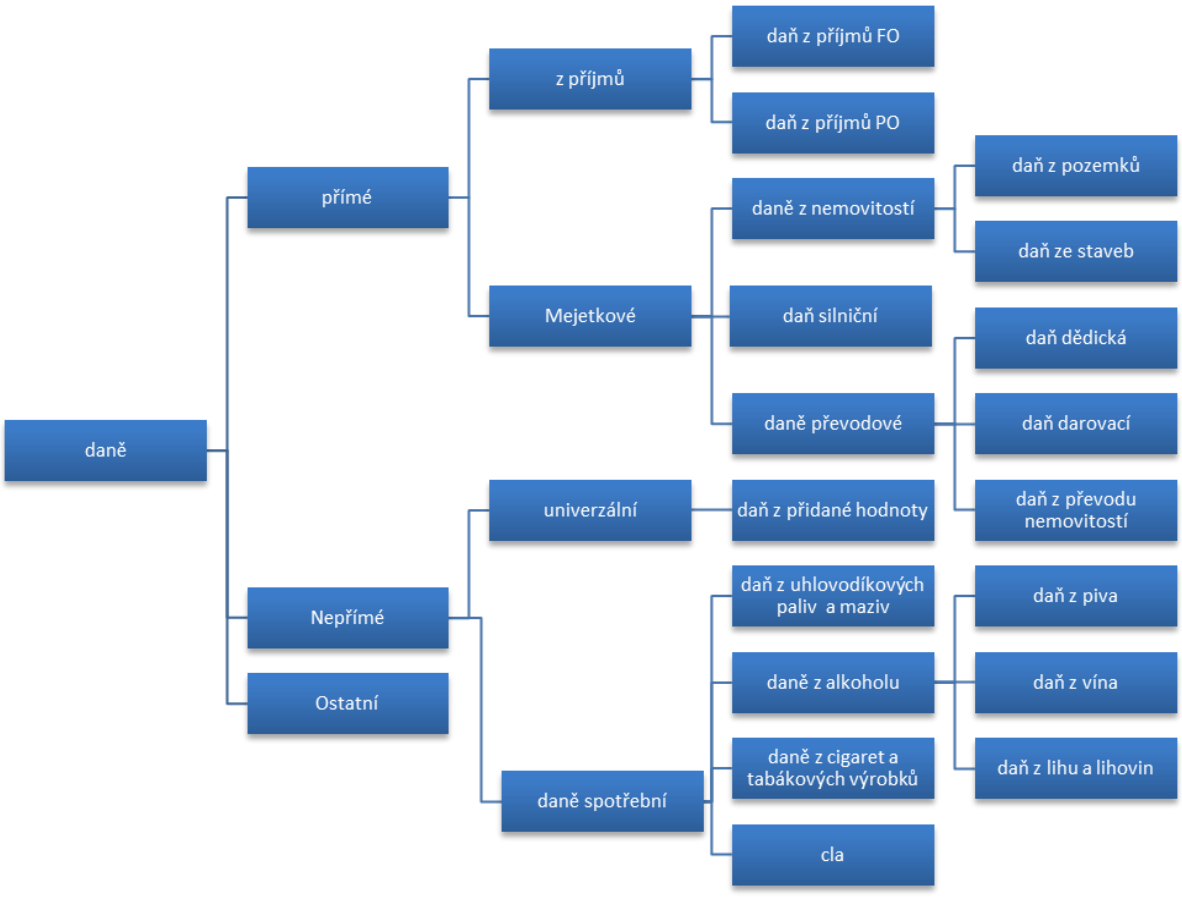

Obr. 3 - Daňový systém České republiky (Hamerníková, Maaytová, 2010, s. 114)

2.1 Legislativní úprava

Zákony zabývající se problematikou daňového zatížení jsou především tyto:

- Zákon o dani silniční č. 16/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů;
- Zákon o dani z nemovitostí č. 338/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů;
- Zákon o spotřebních daních č. 353/2003 Sb., ve znění pozdějších předpisů;
- Zákon o správě daní a poplatků č. 337/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů;
- Zákon o dani z příjmů č. 586/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů;
- Zákon o dani z přidané hodnoty č. 253/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů;
- Zákon o dani dědické, darovací a z převodu nemovitostí č. 357/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů;
- Celní zákon č. 13/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů;
- Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce., ve znění pozdějších předpisů.

2.2 Přímé daně

Daně přímé jsou takové daně, které jsou přímo placeny buď fyzickými, nebo právnickými osobami. Odvod do státního rozpočtu je adresný. Víme, který subjekt a jaká výše byla zaplacena. Přímé daně jsou placeny především z příjmů a z majetku. (vlastní zpracování)

2.2.1 Daň z příjmů fyzických osob

Macháček (2012, s. 23) definuje příjmy fyzických osob jako příjmy peněžní i nepeněžní, včetně příjmů dosažených směnou. Zdaňovacím obdobím pro daň z příjmu fyzických osob je obvykle kalendářní rok. Povinnost platit tuto daň mají osoby, které se na území České republiky zdržují alespoň 183 dnů v roce, nebo zde mají bydliště, tedy daňoví rezidenti. Ti odvádějí daň jak z příjmů, které jim vznikly na území státu, tak i z příjmů ze zahraničí. Daňoví nerezidenti jsou povinni platit daň pouze z příjmů, které jim plynou z území České republiky. Z tohoto důvodu jsou s mnoha státy světa sepsány smlouvy o zamezení dvojího zdanění.(Ochrana, Pavel a Vítek, 2010, s. 180)

Aby se zamezilo tomu, že tentýž předmět daně a tentýž daňový základ je zdaněn ve dvou nebo více státech, vznikly smlouvy o zamezení dvojího zdanění. Tyto smlouvy vznikaly

nahodile bez sjednocujících pravidel. Vzorová smlouva určuje pro smluvní státy základní pravidla, na jejichž základě se o daních rozhoduje. (Láchová, 2007, s. 32-33)

Předmětem daně z příjmů fyzických osob jsou následující příjmy:

a) příjmy ze závislé činnosti a funkčních požitků;

b) příjmy z podnikání a z jiné samostatně výdělečné činnosti;

c) příjmy z kapitálového majetku;

d) příjem z pronájmu;

e) ostatní příjmy. (Ochrana, Pavel a Vítek, 2010, 180).

Z těchto příjmů se vypočítávají „dílčí daňové základy". Celkově jich může být až pět. Jejich sečtením dostaneme celkový základ daně.(Ochrana, Pavel a Vítek, 2010, s. 181)

Příjmy ze závislé činnosti a funkčních požitků

Tato povinnost plyne především z pracovně právního vztahu, poplatník vystupuje v roli zaměstnance. Tento vztah upravuje zejména zákoník práce. Mezi funkční požitky můžeme zařadit platy členů vlády, poslanců, odměny za výkon v orgánech krajů a obcí, občanských a zájmových sdruženích, komorách atd. V rámci ročního zúčtování daně mají poplatníci možnost dodatečně uplatnit položky, které snižují daňovou povinnost. Některé ze slev lze uplatnit již při měsíční záloze na daň. Jednotlivé slevy na dani jsou popsány v § 35 Zákona o daních z příjmů č. 586/1992 Sb., pro přehlednost jsou roční výše slev uvedeny v následující tabulce:

Tab. 3 - Přehled ročních slev na dani v jednotlivých letech (vlastní zpracování)

Druh slevy, které je možné uplatnit za období	**2011**	**2012**
Na poplatníka	23 640	24 840
Na manželku	24 840	24 840
Invalidní důchodce s invaliditou 1. či 2. stupně	2 520	2 520
Invalidní důchodce s invaliditou 3. stupně	5 040	5 040
Držitel průkazu ZTP/P	16 140	16 140
Student	4020	4 020
Druh zvýhodnění, které je možné uplatnit za období	**2011**	**2012**
Dítě žijící v domácnosti	11 604	13 404
Dítě ZTP/P žijící v domácnosti	23 208	26 808

Od roku 2013 dochází v zákoně ke změně, která se týká aktivních seniorů. Těm, kteří budou k 1. lednu 2013 pobírat starobní důchod, nebude umožněno si od výplaty odečíst slevu na poplatníka, v podstatě tak ročně přijdou o 24 840 korun. Zákon je v tomto ohledu přísný a nerozlišuje, o jaký typ příjmu se jedná. (Rytířová, Fára, Tomšej, 2013, s. 40)

Dále existují nezdanitelné části základu daně, to lze uplatnit pouze za zdaňovací období jako celek. Buď při ročním zúčtování, které provede zaměstnavatel, nebo si poplatník podá přiznání k této dani. Mezi nezdanitelné části základu daně zahrnujeme:

- dary na charitativní účely;
- úroky z úvěru použitých poplatníkem na financování jeho bydlení;
- příspěvky zaplacené poplatníkem na jeho penzijní připojištění, resp. soukromé životní pojištění;
- členské příspěvky zaplacené odborové organizaci;
- úhrada za zkoušky ověřující výsledky dalšího vzdělávání (Ochrana, Pavel a Vítek, 2010, s. 182-183).

Příjmy z podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti

Příjmy z podnikání podle § 7 Zákona o daních z příjmů jsou:

a) příjmy ze zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství,
b) příjmy ze živnosti,
c) příjmy z jiného podnikání podle zvláštních předpisů,
d) podíly společníků veřejné obchodní společnosti a komplementářů komanditní společnosti na zisku.

Příjmy z jiné samostatně výdělečné činnosti zahrnují:

a) příjmy z užití nebo poskytnutí práv z průmyslového nebo jiného duševního vlastnictví, včetně práv příbuzných právu autorskému a to včetně příjmů z vydávání, rozmnožování a rozšiřování literárních a jiných děl vlastním nákladem,
b) příjmy z výkonu nezávislého povolání, které není živností ani podnikáním podle zvláštních předpisů.

Příjmy z pronájmu

Zákon o daních z příjmů v § 9 definuje příjmy z pronájmu následovně:

a) příjmy z pronájmu nemovitostí, bytů nebo jejich částí,

b) příjmy z pronájmu movitých věcí, kromě příležitostného pronájmu.

Příjmy z kapitálového majetku

Tyto příjmy se řídí § 8 Zákona o daních z příjmů. Patří mezi ně příjmy z drženého kapitálu. Typickým znakem pro tyto příjmy je to, že jsou zdaněny přímo u zdroje, tedy pomocí srážkové daně. Proto často nevstupují do základu daně. Do této skupiny můžeme zahrnout například úroky na běžném účtu, dividendy a podíly na zisku, úroky z poskytnuté půjčky, úroky z termínovaných vkladů, dávky penzijního připojištění a plnění ze soukromého životního pojištění.(Ochrana, Pavel a Vítek, 2010, s. 185)

Ostatní příjmy

Do této kategorie spadají příjmy, které předešlé příjmy neobsahovaly. Patří sem příjmy z příležitostných pronájmů a příležitostných činností. (Dlouhá, 2013b)

2.2.2 Daň z příjmů právnických osob

Zákon o daních z příjmů v § 17 definuje poplatníky daně, kterými jsou:

a) osoby, které nejsou fyzickými osobami,

b) organizační složky státu podle zvláštního právního předpisu,

c) osoby, které mají na území České republiky své sídlo, mají daňovou povinnost, která se vztahuje jak na příjmy plynoucí ze zdroje na území České republiky, tak i na příjmy plynoucí ze zdrojů v zahraničí,

d) osoby, které mají na území České republiky své sídlo, mají daňovou povinnost, která se vztahuje pouze na příjmy ze zdrojů na území České republiky.

Zdaňovací období charakterizuje § 17a, nejčastěji je to kalendářní, nebo hospodářský rok. Sazba daně je 19 %, zůstane tedy stejná oproti roku předcházejícímu.

V rozvinutých zemích jsou daně z příjmů mnohem lepším zdrojem pro zvyšování příjmů, než jsou daně z komodit. Při navrhování optimální výše zdanění z příjmů si vlády kladou za úkol udržet požadující výši daňových příjmů, při minimálním narušujícím efektu, který

zdanění vytváří. Cílem vlád je zvyšování příjmů takovým způsobem, aby se národům zlepšovala sociální péče. (Gruber, c2011, s. 607)

2.2.3 Daně z nemovitostí

Daň z nemovitostí se rozděluje na daň ze staveb a z nemovitostí. Daňové přiznání jsou povinni podat ti majitelé nemovitostí, kteří v předcházejícím roce nabyli nemovitost. Dále pokud došlo ke změně, která ukládá povinnost přiznání podat. Zvláštností této daně je, že daňové přiznání musí být podáno do 31. ledna po zdaňovacím období. Od roku 2013 dochází k řadě změn. Mění se místo pro podání přiznání. Dochází také ke změně ve struktuře daňového aparátu. V každém kraji a v Praze se nově nachází jen jeden FÚ a dřívější FÚ, které byly obvykle na území okresu, se transformovaly na územní pracoviště FÚ. Daňových poplatníků se tato změna nedotkne, ale musí si ověřit, zda podávají přiznání na správném pracovišti. (Čechlovský, 2013)

V České republice se na dani z nemovitostí vybere asi jen 1/30 toho, co na daních z příjmů. Je tedy považována spíše za daň okrajovou. Jako kompenzaci vyšší daně z nemovitostí by mělo být snížení daní z příjmů. Břešťan (2013, s. 28-29) vysvětluje, že zvyšování daně z nemovitostí bez kompenzace by nebyl problém. Dle případu v Řecku, kde tamní vláda zavedla v letech 2011 až 2012 mimořádný odvod z nemovitého majetku. Z tohoto odvodu byly vyloučeny neelektrifikované nemovitosti a výše poplatku závisela na stáří nemovitosti a její hodnotě.

2.2.4 Daň silniční

Tato daň se vztahuje pouze na vozidla, která jsou určena k podnikání. Automobily používané pouze pro osobní potřeby jsou z daně vyloučeny. Výše daně se u osobních automobilů odvozuje podle zdvihového objemu motoru, u nákladních automobilů je rozhodující počet náprav a celková hmotnost. Zákon o dani silniční, který tuto daň upravuje, se zaměřil také na poplatek za použití dálnic. V tomto případě jej platí všechny automobily, které dálnici využívají, tedy i ta, která jsou výlučně v osobním užívání. (Nahodil, 2009)

2.2.5 Daně převodové

Daně přechodové jsou daně placené z titulu převodu nebo přechodu majetku. Do této kategorie řadíme daň darovací, dědickou a z převodu nemovitostí. Daně převodové se řídí podle zákona o dani dědické, darovací a z převodu nemovitostí č. 357/1992 Sb.

Daň darovací

Předmětem darovací daně je bezúplatné nabytí majetku, ke kterému došlo na území České republiky, uskutečněné prostřednictvím právního úkonu. Darovat lze nemovitost, movitý majetek, nebo jiný majetkový prospěch, aniž by za něho byla žádána jakákoliv protihodnota. Poplatníkem daně je nabyvatel majetku. Základem daně je cena bezúplatně nabytého majetku bez osvobozené části předmětu daně snížená o prokázané dluhy a cenu jiných povinností. Předmět této daně je velmi široký, proto jsou dary a jiné majetkové prospěchy do hodnoty 3000 Kč od daně osvobozeny. Sazby daně darovací jsou stejné jako sazby u daně dědické. Vycházejí ze stejné tabulky (Tab. 4) a vymezují sazby pro jednotlivá pásma základu daně. Výsledná částka se pro potřeby daně darovací již neupravuje koeficientem 0,5. Při stejném daňovém základu je tedy daň dědická poloviční oproti dani darovací. (Vančurová, Láchová, 2012, s. 349-350)

Daň dědická

Daň platí dědic z části jeho nabytého majetku. Sazby daně dědické a darovací, definuje Zákon č. 357/1992 Sb. V případě I. a II. skupiny je v současnosti daňová povinnost nulová. V následující tabulce jsou sazby daní znázorněny přehledněji a jsou zde vypsány pouze sazby v rámci III. skupiny, které definuje § 14 daného zákona.

Tab. 4 – Sazby daně darovací a dědické

Výše daru/dědictví		Výše daně v závislosti na příbuzenské skupině		
Od	Do	I. skupina	II. skupina	III. skupina
0 Kč	1 mil.	0 Kč	0 Kč	7 %
1 mil.	2 mil.	0 Kč	0 Kč	70 000 + 9 %
2 mil.	5 mil.	0 Kč	0 Kč	160 000 + 12 %
5 mil.	7 mil.	0 Kč	0 Kč	520 000 + 15 %
7 mil.	10 mil.	0 Kč	0 Kč	820 000 + 18 %
10 mil.	20 mil.	0 Kč	0 Kč	1 360 000 + 21 %
20 mil.	30 mil.	0 Kč	0 Kč	3 460 000 + 25 %
30 mil.	40 mil.	0 Kč	0 Kč	5 960 000 + 30 %
40 mil.	50 mil.	0 Kč	0 Kč	8 960 000 + 35 %
50 mil. a více		0 Kč	0 Kč	12 460 000 + 40 %

Daň z převodu nemovitostí

Daň se platí z úplatného převodu nebo přechodu vlastnictví k nemovitostem. V praxi se tedy jedná o prodej či výměnu nemovitosti. Ve většině případů platí daň prodejce, kupující přitom vystupuje v roli ručitele. Do budoucna se má situace obrátit a daň bude platit kupu-

jící. Oproti loňskému roku dochází ke změně. Procentuální sazba daně se zvýšila z původních 3 % na 4 %. Jako základ daně je v tomto případě buď prodejní cena nemovitosti, nebo odhadní cena. Vždy se uplatňuje vyšší z hodnot. Daňové přiznání má poplatník povinnost podat do 3 měsíců od zápisu do katastru. Od roku 2014 plánuje Ministerstvo financí rozsáhlé změny. Nově má daň platit kupující a má se změnit i lhůta pro podání daňového přiznání. Ta se má zkrátit z původních 3 měsíců na 2 měsíce. (Dlouhá, 2013a).

2.3 Nepřímé daně

Mezi nepřímé daně řadíme tradičně ty daně, které podléhají spotřebě. Stávají se součástí ceny zboží a služeb. V posledním období se zvýšil podíl nepřímých daní a zároveň s tím roste jejich obliba. (Vančurová, Láchová, 2012, s. 56)

2.3.1 Daně spotřební

Spotřební daně se historicky řadí mezi nejstarší daně. Již od svého vniku představovaly významný zdroj příjmu pro stát. Spotřebními daněmi se podle zákona rozumí:

- daň z minerálních olejů;
- daň z lihu;
- daň z piva;
- daň z vína a meziproduktů;
- daň z tabákových výrobků. (Vančurová, Láchová, 2012, s. 251)

Největším podílem na výnosu spotřebních daní se podílí daň z minerálních olejů. Celkově se podílí více jak polovinou (60 %). Druhou výnosově nejvýznamnější je daň z tabákových výrobků. Na tyto dvě daně se stát zaměřil a zavedl v oblasti jejich výběru vyšší kontrolu. U minerálních olejů se praktikuje jejich barvení, aby se zamezilo záměny mezi nimi. U tabákových výrobků se používají tabákové nálepky. Kontrolní pásky se nalepují i na lahve s lihovinami. Za zvláštní daň ze spotřeby je považováno také clo. Z hlediska právního, clo daň nepředstavuje, z ekonomického hlediska již daní je. Od ostatních daní se odlišuje tím, že mu podléhá pouze dovážené zboží. (Vančurová, Láchová, 2012, s. 251)

2.3.2 Daň z přidané hodnoty

Daň z přidané hodnoty patří mezi daně, která v poslední době nejvíce zatěžuje daňové poplatníky. Je charakterizována tím, že se odvádí ze spotřeby, nikoliv z majetků nebo z příjmů. Předmětem daně je:

- dodání zboží nebo převod nemovitosti, někdy i přechod nemovitosti osobou povinnou k dani v rámci uskutečňování ekonomické činnosti, s místem plnění v tuzemsku;
- úplatné poskytnutí služby osobou povinnou k dani v rámci uskutečňování ekonomické činnosti s místem plnění v tuzemsku;
- pořízení zboží z jiného členského státu EU za úplatu, uskutečněné v rámci ekonomické činnosti;
- pořízení nového dopravního prostředku z jiného členského státu EU nepodnikající osobou;
- dovoz zboží s místem plnění v tuzemsku. (Ochrana, Pavel a Vítek, 2010, s. 192-193)

Základ daně tvoří peněžní částka snížená o daň, kterou obdržel, nebo má obdržet plátce za uskutečnitelná zdanitelná plnění. Tuto úplatu má obdržet od osoby, pro kterou je zdanitelné plnění uskutečněno nebo případně od třetí osoby. Daň z přidané hodnoty se dělí na dvě sazby a to na sníženou a základní. Snížená sazba je v roce 2013 na úrovni 15 % a základní sazba je 21 %. Zákon o dani z přidané hodnoty přesně vymezuje, které položky spadají pod kterou sazbu daně. (Ochrana, Pavel a Vítek, 2010, s. 194)

Za odvod do státního rozpočtu odpovídají plátci daně, což jsou obvykle právnické osoby nebo osoby podnikající. Platí ji však poplatníci, mezi které z velké části patří také osoby nepodnikající. V posledních letech se objevuje velký problém a to v podobě daňových úniků této daně. V roce 2010 odhalovala finanční správa objem podvodů s DPH v oblasti pohonných hmot na 5 až 8 miliard korun. Dnes je to až 10 miliard. Přičemž oblast pohonných hmot poskytuje nejlepší možnost pro tvorbu podvodů. Podle Nejvyššího kontrolního úřadu byl v letech 2008 až 2011 základ daně z dovozu o 445 miliard nižší, než celková hodnota dovozu. (Plhoň, Zámečník, 2012, s. 22)

3 SOUČASNOST DAŇOVÉHO ZATÍŽENÍ

3.1 Daňová kvóta

Pro mezinárodní srovnávání a srovnávání daňového zatížení v čase slouží daňová kvóta. V praxi se pro výpočet zatížení používá buď daňová kvóta, nebo složená daňová kvóta.

- $Daňová\ kvóta = \left(\frac{příjmy\ z\ daní}{hrubý\ domácí\ produkt}\right) x\ 100;$
- $Složená\ daňová\ kvóta = \left(\frac{příjmy\ daňového\ chrakteru}{hrubý\ domácí\ produkt}\right) x\ 100$

U složené daňové kvóty jsou brány do úvahy jak daně, tak i jiné povinné platby. Mezi ně můžeme zařadit pojistné na sociální zabezpečení, povinné veřejné zdravotní pojištění, cla a také místní a regionální daně. Tato kvóta je v ekonomických analýzách upřednostňována, jelikož poukazuje na celkové daňové zatížení daňových poplatníků. Struktura daňové kvóty se často označuje jako daňový mix. V průběhu světových válek docházelo ke zvyšování daňové kvóty. Bylo to z důvodu zvýšení daní, které byly nutné na financování válečných potřeb. Po skončení válek se předpokládalo snížení. Ve většině vyspělých zemí k němu nedošlo a naopak daňová kvóta rostla. Bylo to především z důvodu posunu daňové povinnosti. Po válce se výrazně zvýšila potřeba financí na obnovu států a zvýšení společenského blahobytu. Pokud mají země federativní uspořádání, jako je tomu například ve Spojených státech amerických, Švýcarsku a Austrálii, je zpravidla výše daňové kvóty nižší. (Peková, 2011, s. 321-324). Výši daňové kvóty můžeme sledovat na následující tabulce:

Tab. 5 - Daňové zatížení vybraných zemí (OECD, 2013)

	2004	2005	2006	2007	2008	209	2010	2011
Česká republika	36,3	36,1	35,6	35,9	35	33,9	34,2	35,3
Rakousko	43	42,1	41,5	41,8	42,8	42,5	42	42,1
Slovensko	31,7	31,5	29,4	29,5	29,5	29,1	28,3	28,8
Německo	35	35	35,7	36,1	36,5	37,3	36,1	37,1
Polsko	31,7	33	34	34,8	34,2	31,7	31,7	-
Francie	43,6	44,1	44,4	43,7	43,5	42,5	42,9	44,2
Itálie	40,8	40,6	42,1	43,2	43	43	42,9	42,9
Švýcarsko	27,8	28,1	27,9	27,7	28,1	28,7	28,1	28,5
Velká Británie	34,9	35,4	36,3	35,8	35,8	34,2	34,9	35,5
USA	25,7	27,1	27,9	27,9	26,3	24,2	24,8	25,1
Kanada	33,3	33,2	33,4	33,1	32,3	32,1	31	31
Japonsko	26,1	27,3	26,1	28,5	28,5	27	27,6	-

Dle predikce má v letošním roce dojít ke zvýšení složené daňové kvóty. Podle předběžných výpočtů by měla dosahovat 35,6 %. V dalších letech by už měla mírně klesat. (Česká tisková kancelář, 2012)

3.2 Zatížení nepodnikajících osob

Jedna z daní, která nepodnikatele zatěžuje nejvíce, je daň z jejich příjmů. Tato daň vystupuje zároveň se sociálním a zdravotním pojištěním, které s výpočtem mzdy také souvisí. Pro názornost si uvedeme příklad na výpočet mzdy. Dle statistického úřadu dosahovala průměrná mzda v loňském roce 25 101 Kč. (CZSO, 2013) Zjistíme tak výši zatížení této daně podle celorepublikového průměru za rok 2012.

Tab. 6 - Výpočet čisté mzdy (vlastní zpracování)

Text	Částka v Kč
Hrubá mzda	25 101
Sociální pojištění hrazené zaměstnavatelem 25 %	6 276
Zdravotní pojištění hrazené zaměstnavatelem 9%	2 260
Superhrubá mzda	33 637
Základ pro výpočet zálohy na daň	33 700
Daň před slevami	**5 055**
Slevy na dani	2 070
Daň po slevách	2 985
Daňové zvýhodnění na děti	0
Sociální pojištění hrazené zaměstnancem	**1 632**
Zdravotní pojištění hrazené zaměstnancem	**1 130**
Čistá mzda	19 354

Daň před slevami činila 5 055 Kč. Tato daň je maximu, které si lze snížit slevami na dani a v celoročním zúčtování také odpočty na dani. Sociální a zdravotní pojištění, které si zaměstnanec platí je 2 762 Kč. Pokud by tedy nevyužil žádné slevy, byla by jeho povinnost odvést do rozpočtu celkem 7 817 Kč.

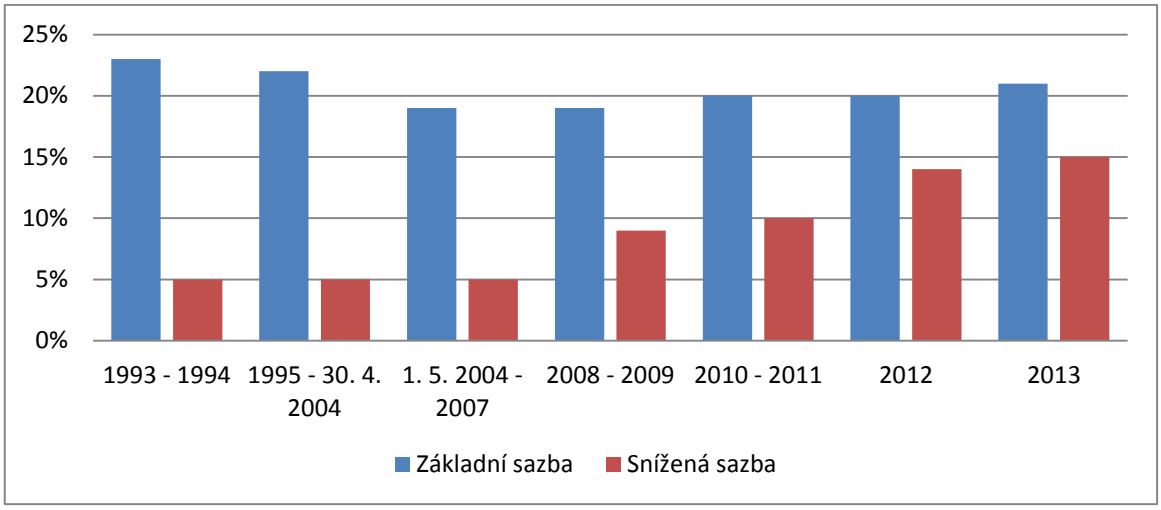

Obr. 4 - Vývoj DPH od roku 1993 – 2013 (Vesecký, 2013)

Mezi další daně, které výrazně zatěžují nepodnikatele, řadíme daně spotřební a daně z převodu nemovitostí. Daň darovací a daň dědická se mezi nepodnikajícími osobami převádí nejčastěji v rámci I. a II. příbuzenské skupiny. V takovém případě je daň nulová.

3.3 Den daňové svobody

Je pomyslný den v roce, od kterého jde všechna mzda zaměstnance na jeho účet. Před tímto dnem šla celá výplata na účet státu. Společnost Patria Finance vypočítává tento den již od roku 2003, letos ho určila na 21. června. Je to tedy o dva dny později než loni. Výrazný vliv má na tento posun zvýšení obou sazeb DPH a další daňové změny. Výrazně nižší daňová povinnost nastala v roce 2008, tehdy si občané svou povinnost ke státu splnili již 21. června. Z hlediska daní jsme nad průměrem OECD. Nejpozději si svou povinnost ke státu splní v Dánsku, někdy na přelomu července a srpna. O něco lépe jsou na tom ve Francii, ve Finsku a ve Švédsku. Naopak nižší daně platí například na Slovensku nebo ve Švýcarsku. (Skalický, 2013)

Tab. 7 - Den daňové svobody v ČR (Patriafiance, 2013)

2004	3. 7.	**2009**	22. 6.
2005	29. 6.	**2010**	18. 6.
2006	27. 6.	**2011**	15. 6.
2007	3. 7.	**2012**	19. 6.
2008	21. 6.	**2013**	21. 6.

3.4 Efektivnost daní a daňové břemeno

Celkové břemeno se neskládá jenom ze samotné daně, ale i z ostatních položek. Princip efektivnosti daní lze popsat jako požadavek na to, aby náklady na daňový systém byly co nejnižší. Daňová teorie rozlišuje dva druhy daňových nákladů:

- administrativní náklady přímé a nepřímé;
- nadměrné daňové břemeno. (Lajtkepová, 2007, 41-43)

Oba tyto náklady mají zcela jiný charakter. Administrativní náklady přímé jsou na straně státu, patří sem všechny náklady spojené s administrativou a výběrem daní, evidencí daňových poplatníků atd. Tyto náklady rostou úměrně se složitostí daňového systému, s počtem různých daní a daňových sazeb. Stát má za cíl držet tyto náklady na co nejnižší úrovni. Administrativní náklady nepřímé jsou na straně soukromého sektoru. Jsou to náklady, které musí vynaložit na prostudování zákonů, čas vynaložený na vyplnění daňového přiznání nebo peníze zaplacené daňovým poradcům. Tyto náklady jsou hůře vyčíslitelné než náklady přímé, protože nelze přesně určit kolik času a peněz vynaloží občané na plnění daňových povinností. Částečné odhady, které byly provedeny u daně důchodové v USA, vyčíslily náklady ve výši 7 %. (Kubátová, 2010, s. 44-46)

Kromě administrativních nákladů existuje také nadměrné daňové břemeno. Často je označováno jako „ztráta mrtvé váhy“, tento pojem byl převzat od železničářů. Ti tento termín používají pro nevyužitou kapacitu přepravovaných vagónů. Nadměrné břemeno je důsledkem substituce, kterou provádějí daňoví poplatníci z důvodu vyhnutí se placení daní. Například v Anglii v 18. století byla zavedena daň z krbů a později i z oken. Z toho důvodu začali lidé stavět domy s menším počtem krbů a oken a dokonce docházelo k jejich zazdívání. Z daňové praxe vyplývá, že je výhodnější uložit více menších daní, než jednu velkou, které by se poplatníci chtěli vyhnout. (Lajtkepová, 2007, s. 43-45)

3.5 Harmonizace daňových systémů

Harmonizace daňových systémů vnikla jako potřeba sjednotit daňové zatížení v různých zemích světa. Je to proces, ve kterém dochází ke sbližování daňových soustav států pomocí společných pravidel. Harmonizace je rozdělena na tři základní fáze, přičemž není podmínkou, aby proces prošel všemi fázemi. Jsou to:

a) výběr daně, která bude harmonizována;

b) harmonizace daňového základu;

c) harmonizace daňové sazby. (Nerudová, 2008, s. 15)

V rámci Evropské unie se začalo o potřebě harmonizace uvažovat již od 60. let 20. století, tedy od doby, kdy začal probíhat evropský integrační proces. Původní harmonizační plány si kladly velké nároky, počítalo se s tím, že harmonizace proběhne všemi třemi fázemi. Později byly ambiciózní plány přehodnoceny a od celkové harmonizace se upustilo. Nevýhodou sjednocení je dopad na fiskální politiku evropských zemí. Většina pravomocí se soustřeďuje u Evropské centrální banky a omezují se možnosti národních bank. Proto si členské země chtějí ponechat nástroje fiskální politiky a chtějí si o daních a o veřejných výdajích rozhodovat samy. Aby se členské státy mohly lépe vyrovnávat s ekonomickými výkyvy, měly by jejich možnosti být maximálně autonomní. Daňová konkurence v některých případech může samovolně vést k tzv. spontánnímu harmonizačnímu efektu. Příkladem může být DPH dvou sousedních zemí. Pokud bude mít jedna země tuto sazbu výrazně vyšší než druhá, budou obyvatelé díky nižší DPH jezdit nakupovat do zahraničí. To může být pro stát značně nevýhodné, proto dochází k tzv. spontánnímu harmonizačnímu efektu. O existenci tohoto efektu je však možné spekulovat. Jako jeden z dalších příkladů, který vyvrací fakt nutnosti daňové harmonizace, udává ten, že americké státy mají mnohem nižší úroveň harmonizace, přičemž zde působí zcela větší integrace. (Nerudová, 2008, s. 21-21)

Negativní dopady harmonizace popisují následující body:

- harmonizace vede k vyšším daňovým sazbám;
- harmonizace způsobuje pomalejší růst ekonomiky – díky vyšším daňovým sazbám dochází k odlivu investorů a snižují celkovou produktivitu;
- harmonizace nezabraňuje nadměrné expanzi ve veřejném sektoru;
- harmonizace zasahuje do národní suverenity členských států;
- harmonizace může výrazně ohrozit příjmy do rozpočtů;
- harmonizace představuje ztrátu fiskální autonomie. (Nerudová, 2008, s. 22)

Kromě argumentů o negativních dopadech daňové harmonizace existují na druhé straně také důvody, které hovoří jednoznačně pro daňovou harmonizaci. V podstatě se často jedná o protiargumenty. (Nerudová, 2008, s. 22)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 POPIS DOTAZNÍKU

Jako podklad pro zpracování praktické části jsem se rozhodla použít dotazníkové šetření. Mým cílem bylo zjistit, do jaké míry rozumí nepodnikající osoby daňové problematice. Zaměřila jsem se na rozsah znalostí a také na názor o daních jako takový. Koncepce dotazníku byla následující. Na začátku byly položeny otázky, díky kterým jsem si o daném respondentovi udělala přehled. Byly to otázky týkající se pohlaví, věku, zaměstnání, vzdělání, počtu dětí atd. V návaznosti s předešlou částí se v dotazníku pokračovalo otázkami, které měly zjistit, jaký všeobecný názor mají respondenti na daně. Následně jsem v dotazníku zkoumala daňové znalosti dotazovaných a zjišťovala, jak je jednotlivé daně zatěžují a co by popřípadě změnili.

4.1 Výběr respondentů, způsob sběru dat

Dotazník byl zaměřen na nepodnikatele. Hned na začátku byla otázka, která podnikatele ze šetření vyřadila. Na dotazník odpovědělo celkem 100 respondentů. Věk byl limitován hranicí 18 let. Výběr dotazovaných byl náhodný. Dotazník jsem rozesílala v papírově podobě. U některých dotazovaných jsem osobně zaznamenávala jejich odpovědi.

4.2 Struktura dotazníku

Dotazník sestává ze 43 otázek. V úvodu byly otázky zaměřené na kategorizaci respondentů. Díky těmto otázkám jsem měla následně možnost zjistit jednotlivé preference podle různých parametrů. Dotazník obsahoval otázky, které měly zjistit všeobecné informace o daních, jako například pokud někdy respondent podával daňové přiznání. Obsahoval ale také informace, které se týkaly přímo určitých daní. Vyskytly se otázky týkající se např. daně z nemovitostí, daně z přidané hodnoty či daně darovací. Dalším druhem otázek, byly takové, které měly zjistit preference různých daní, či prozradit, které daně zatěžují vybrané osoby nejvíce a naopak. Dotazník je poměrně komplexní, je zaměřen na různé daňové otázky a poznatky.

4.3 Řešení dotazníku

Po získání vyplněných dotazníků nastala fáze zpracování. Při této fázi jsem se rozhodla použít základní poznatky získané studiem. Mým záměrem však nebylo dotazník zpracovávat jako statistickou práci, spíše jsem chtěla poukázat na poznatky, které z šetření vyplynuly a mohly by tak být pochopitelné i pro zájemce, kteří nemají znalosti v oblasti statistiky.

5 POZNATKY VYPLÝVAJÍCÍ Z DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

Složení respondentů bylo v následující struktuře. Na dotazník odpovědělo celkem 57 žen a 43 mužů. Dělení podle věku bylo určeno šesti věkovými kategoriemi. Nejvíce dotazovaných osob bylo ve 4. kategorii, tedy ve věku 41 až 50 let. Jednotlivé věkové hranice a jejich složení podle pohlaví jsou znázorněny na následujícím obrázku (Obr. 5). Věkové hranice i jiné faktory poslouží k lepšímu pochopení vazeb a rozdílů mezi jednotlivými kategoriemi.

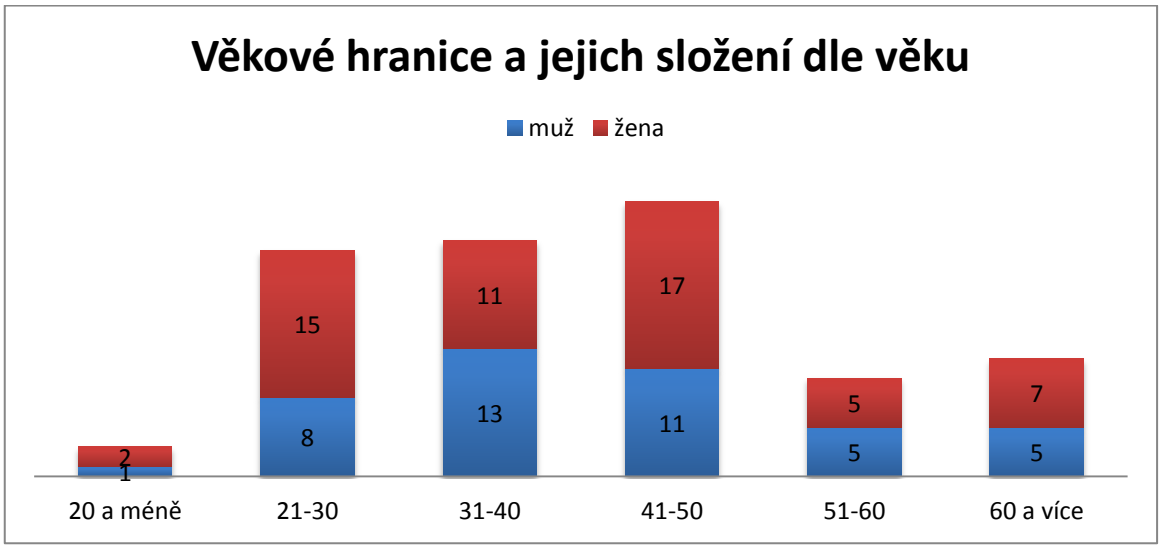

Obr. 5 - Věkové hranice a jejich složení dle věku

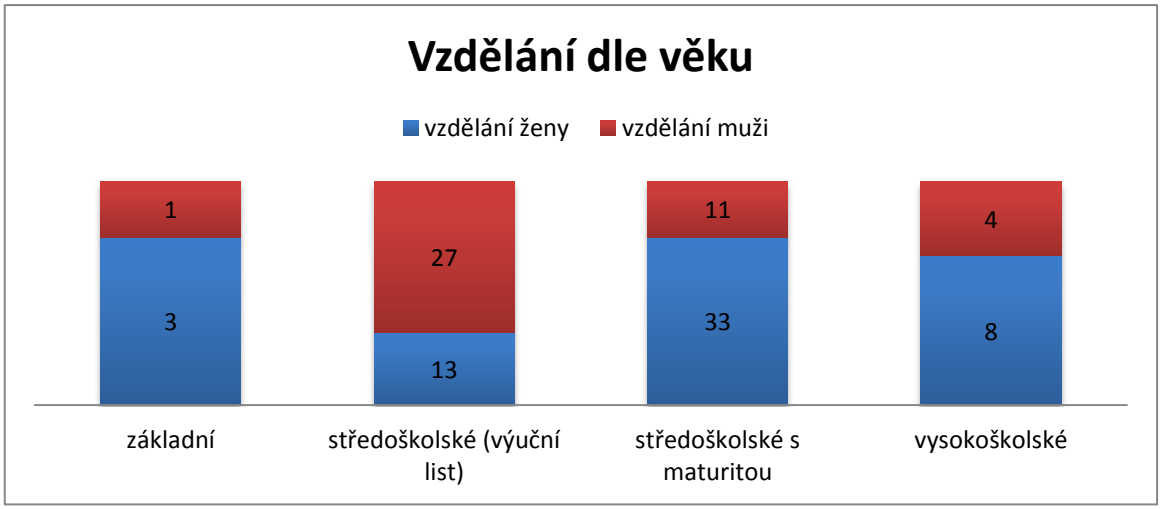

Obr. 6 - Vzdělání dle věku

Při vyhodnocování budu používat pojmy, které bychom si měli ve zkratce definovat. První z nich je modus, představující hodnotu, která se v daném statistickém souboru vyskytuje

nejčastěji. Medián je taková hodnota, která se ve statistickém souboru nalézá přímo v jejím středu. Pro nalezení mediánu musíme hodnoty postavit do jedné řady a vzít hodnotu, která se nalézá uprostřed. U souborů se sudým počtem znaků, jako v našem případě vezmeme pro jeho určení dvě hodnoty vyskytující se uprostřed, z nichž vytvoříme aritmetický průměr. V našem souboru jsou to údaje na 50. a 51. místě, jejichž součet vydělíme dvěma.

Nyní se můžeme vrátit k vyhodnocování, nejčastěji zastoupená odpověď u počtu dětí, tedy modus byla 2 děti. Tato odpověď byla vyslovena u 47 % respondentů. Dalších 30 % nemá dítě žádné. Následně byly odpovědi zastoupeny v pořadí 1 dítě, 3 děti a žádné dítě. Průměrný příjem dotazovaných se pohyboval okolo 12 400 Kč, což představuje částku hluboko pod průměrným příjmem v České republice. Medián, čili střední hodnota byla 13 000 Kč a modus, který představuje hodnotu objevovanou nejčastěji, je 15 000 Kč.

Otázka č. 9 byla zařazena hned na začátek pod základní informace o dotazované osobě a následně jsem ji zařadila jako poslední otázku. Předpokládala jsem, že lidé o daních nepřemýšlí každý den. Pokud jim tedy bude předložen dotazník, který se týká daňové problematiky, nebudou schopni si v první chvíli přesně vybavit, na co budou tázáni. Proto jsem tuto otázku položila i na závěr, kdy si udělají přehled, čeho všeho se daně týkají. Znění otázky bylo následující: „*Považujete se za někoho, kdo rozumí daňové problematice?*“. Odpovědi na tuto otázku byly předem určené a respondent mohl odpovědět:

- ANO / spíše ANO / spíše NE / NE

Předpoklad, že odpovědi na tuto otázku nebudou na začátku a v závěru dotazníku stejné se potvrdil. Většina lidí na tuto otázku odpověděla jinak v závěru než v úvodu. Odpovědi měly spíše zhoršující se trend. Respondenti, kteří v úvodu odpověděli, že se považují za někoho, kdo daňové problematice rozumí, už si tím v závěru nebyli tak jisti. Jednotlivé odpovědi se měnily následovně:

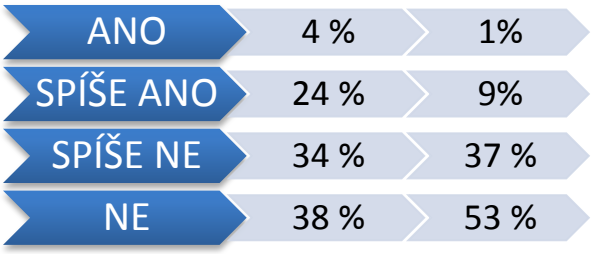

Obr. 7 – Grafické znázornění odpovědi

Z tohoto zjištění vyplývá, že skutečné znalosti o daních mají lidé menší, než si ve skutečnosti, při běžném životě myslí. Fakt, který potvrzuje větší znalosti o daních, než skutečně jsou, může být velmi znepokojující.

Jednou z dalších otázek představující úvod do daňové problematiky, představovala otázka č. 11. Ta měla za cíl vysledovat, zda si lidé myslí, že platí vyšší daně než v okolních zemích. Zhruba 80 % se přiklánělo k odpovědi, že ano. Lidé tedy mají jasnou představu o tom, že platíme vyšší daně. Ačkoli tomu to tak úplně není pravda. Zřejmě je to důsledek určité paranoii, která se neustálým zvyšováním daní vytvořila. Vidíme, že to tedy nemá žádný pozitivní dopad, spíše negativní. Samotnou mě překvapil fakt, do jaké míry lidé vnímají placení daní při běžných činnostech, například při nakupování. Pozitivní či spíše pozitivní odpověď v této souvislosti vyslovilo celých 70 % z nich.

Otázka č. 14 se týkala způsobu výběru daní. Zajímalo mě, jestli by lidem vyhovovalo platit jednu větší daň nebo více menších daní. Z praxe víme, že se preferuje spíše druhá varianta, tedy více menších daní. Je tomu tak, protože v momentu, kdy se platí jedna velká daň, začnou si poplatníci hledat cesty k tomu, aby se jejímu placení vyhnuli. Většina, tedy 58 % dotazovaných vyslovilo názor, že by jim vyhovovalo platit více menších daní, 42 % respondentů by preferovalo platit jednu, ale větší daň. Preference jedné, ale vyšší daně se vyskytlo u osob s vysokoškolským vzděláním. Zřejmě si mohou placení jedné daně najednou vzhledem k jejich příjmu dovolit. U osob s vyučením se vyskytla preference více menších daní, avšak rozdíl v tomto případě nebyl tak významný. U osob s maturitou se tato preference vyskytla také, byla zde však mnohem významnější. U jiných kategorií například u manželství či zaměstnanosti se opačné preference neprojevily. Pokud jsem preference rozdělila podle těchto kategorií, lidé vždy upřednostnili více menších daní.

Tab. 8 – Preference daní dle dvou parametrů

	Všichni	ZŠ	SŠ výuční list	SŠ maturita	VŠ
Více menších daní	58	1 (25%)	**22 (55%)**	**31 (70,5%)**	4 (33,3%)
Jednu větší daň	42	3 (75%)	18 (45%)	13 (29,5%)	**8 (66,7%)**
Celkem	100	4	40	44	12

V dotazníku byla vyslovena hypotéza, co by lidé udělali s penězi, které by získali díky menší daňové povinnosti. Na výběr byly možnosti peníze utratit, uspořit, popřípadě obě tyto možnosti. Další odpověď mohla být, že nevědí, co by s penězi udělali a jako poslední jsem nabídla možnost otevřené otázky, kde respondenti sami doplnili, jak by s financemi

naložili. U této možnosti se objevovala například odpověď peníze investovat. Nejčastější však byly první tři odpovědi. Méně než polovina by peníze uspořila, kolem 30 % by udělalo obojí, část by tedy uspořili a část utratili. Pouze utratit by se úspory chystalo 17 % z nich.

Zhruba tři čtvrtiny respondentů již někdy měla možnost podat daňové přiznání. V této souvislosti, jen velmi málo z nich vyžívá služeb daňového poradce. Přiznání alespoň jednou podalo 71 dotazovaných. Avšak pouze 35 z nich někdy využilo služeb daňového poradce.

5.1 Poznatky týkající se slev na dani a nezdanitelných částí ZD

Šetření obsahovalo otázky, které se zaměřily na slevy na dani a na nezdanitelné části základu daně. Ve většině případů respondenti odpověděli, že o možnosti, snížení daně o určité položky vědí. Bylo tomu tak v 86 % případů. Což bylo velmi pozitivní zjištění. Následovala otázka, která byla zacílena na zjištění, které daně si poplatníci uplatňují a jak často tohoto uplatnění využívají. Otázka se týkala několika slev na dani a jedné nezdanitelné části, v podobě darů.

První slevou na dani byla sleva na poplatníka. Bylo překvapující, že asi v 19 případech lidé pracovali, ale uváděli, že neuplatňují slevu na poplatníka. Vyloučila jsem ty poplatníky, kteří by mohli být v důchodu. Ve vzorku se však vyskytovaly pouze 3 osoby, které měly nad 51 let a teoreticky, by tak mohly být v důchodu. Usoudila jsem, že zřejmě zbytek dotazovaných slevu uplatňuje, jen nevědí, že se tak nazývá. Nebo o ní nevědí vůbec. Častější sklon k popírání této slevy na dani jsem vypozorovala u starší věkové skupiny především u té nad 60 let a více. Tato skupina je ve většině případů již v důchodu. Otázka však byla položena tak, zda ji někdy využili, což většina z nich v minulosti musela.

Další slevou, na kterou se otázka zaměřovala, byla sleva na dítě. U této otázky jsem v souvislosti s jinou vypozorovala fakt, že si zaměstnané osoby zřejmě pozorně nečtou své výplatní pásky. Respondenti odpovídali, že uplatňují slevu na dítě, nevěděli však, jaká je její aktuální výše. Přičemž už dostali minimálně jednu výplatní pásku, ze které by výši slevy zjistili. Aktuální výši slevy na dítě vědělo pouze 12 dotazovaných, přičemž slevu uplatňuje 47, ze všech dotazovaných. Chybné odpovědi byly často v tom, že byla uváděna sleva z předešlých let, nebo na otázku nebylo odpovězeno vůbec. Zjištění, že zaměstnanci nečtou, nebo nerozumí svým výplatním páskám, jsem vypozorovala i ve svém blízkém okolí. Často lidi zajímá jen kolonka týkající se čistého měsíčního příjmu. Považuji to za velký nedo-

statek. Lidé by výpočtu mzdy měli rozumět. Otázkou zůstává, zda lidé na jejich prostudování nemají zájem, nebo jim zkrátka nerozumí a jsou na ně příliš složité.

Další slevy na dani se týkaly penzijního a životního připojištění. Tyto slevy se v šetření ukázaly jako málo využívané. Navíc se změnily podmínky pro jejich využití a lidé se zřejmě do uplatňování slevy z těchto produktů nepouštěli. Možnosti pro uplatnění slevy vznikají až po překročení roční hranice 6000 Kč. To představuje měsíční úložku 500 Kč. Maximální částka, o kterou si lze základ daně snížit je 12 000 Kč. Mnoho lidí si však měsíční spoření nad 500 Kč nemůže dovolit, proto zřejmě většina respondentů odpověděla, že tyto slevy neuplatňuje.

V dotazníku byla obsažena otázka, díky které jsem zjistila, zda má dotazovaný hypotéku. Pouze 19 z nich odpovědělo, že má hypoteční úvěr. V této souvislosti se ukázalo, že lidé, kteří mají hypotéku, současně uplatňují slevu na úrocích z hypotečního úvěru. Bylo tomu tak ve 14 případech. Výše odpočtu je v tomto případě dost vysoká, aby poplatníky motivovala k podání daňového přiznání. Na rozdíl od slev na penzijním a životním pojištění.

Slevu na manželku či manžela nepatří také k často uplatňovaným slevám. Podmínky pro její získání jsou velmi přísné a většina standartních rodin na tuto slevu nedosáhne.

Nezdanitelné položky byly představovány položkou odpočtu darů. Pouze 6 respondentů uvedlo, že tento odpočet využívají občas a pouze další 2 pravidelně. Odpočet darů tedy nebude patřit k hojně využívaným nezdanitelným částkám. Lidé v České republice nemají dost financí, aby dary poskytovaly, a často k tomu necítí žádné nutkání. Jiné nezdanitelné části základu daně jsem do dotazníku neuváděla.

5.2 Poznatky o dani z přidané hodnoty

Můj zájem byl zaměřen také na jednu z nejvíce diskutovaných daní a to na daň z přidané hodnoty. V dotazníku jí bylo věnováno několik otázek. Hned první měla za cíl zjistit, zda respondenti považují zvýšení DPH za správné či nikoliv. Výsledek se ukázal dosti znepokojivý, celých 85 % vyslovilo názor s ním, že nepovažují zvýšení DPH za správné. Jak jsem ale z vyhodnocování zjistila, lidé dokážou být kritičtí a vyslovit názor, jakou daň by chtěli zvýšit a naopak. Pokud tedy lidé do takové míry nesouhlasí se zvyšováním této daně, možná by bylo vhodné poohlédnout se po jiném řešení, například v podobě zvýšení jiné daně.

Otázka 28 se týkala výše sazeb daně z přidané hodnoty v roce 2013. Respondenti měli napsat aktuální výši základní i snížené sazby z přidané hodnoty. Pokud na tuto otázku nebyli schopni odpovědět, zvolili možnost „nevím“. Je překvapující kolik lidí vyslovilo nesouhlas se zvýšením DPH, přičemž velká část z nich nezná ani její výši. U základní sazby DPH celých 33 % respondentů rovnou odpovědělo, že výši sazby neznají. Zbývajících 67 % uvedlo částku, avšak z celkového počtu odpovědělo správně pouze 48 dotazovaných. Celých 19 respondentů se tedy v odpovědi mýlilo. U snížené sazby na tom byly respondenti dosti hůře. Jak procenty správných odpovědí, kterých bylo 39 %, tak i větší škálou odpovědí. Vytvořila jsem v této souvislosti dva histogramy (Obr. 8, Obr. 9), které lépe znázorní jednotlivé odpovědi.

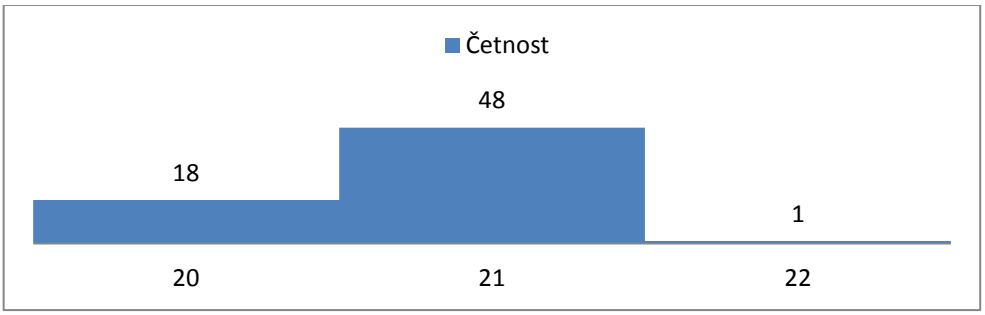

Obr. 8 – Histogram základní sazby DPH

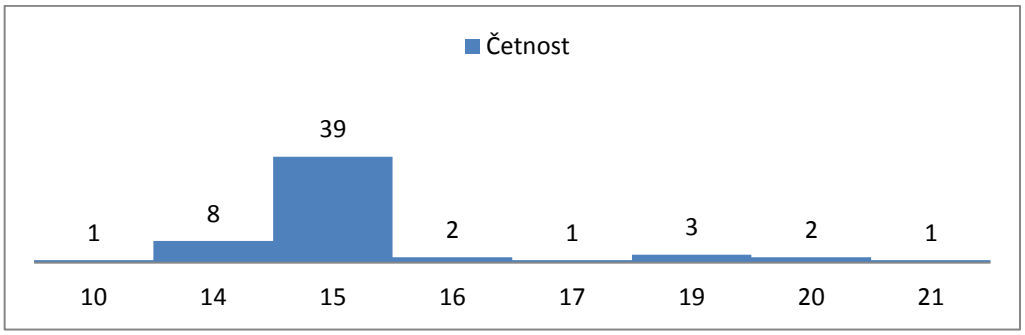

Obr. 9 – Histogram snížené sazby DPH

U otázky č. 29 jsem chtěla zjistit, zda lidé v posledních letech pocítili zvýšení DPH. Přes polovinu lidí uvedlo, že zvýšení DPH v posledních letech pocítili, zhruba třetina uvedla, že zvýšení spíše pocítila. Jak ukazuje i současná situace v ČR, lidé si skutečně zvyšující daně uvědomují, což se následně projevuje ve spotřebě. Lidé nakupují méně než dříve a snaží se spíše šetřit. Zřejmě v očekávání dalšího zvyšování, což nemá na ekonomiku vůbec pozitivní dopad.

5.3 Poznatky týkající se daní spotřebních

Daně spotřební představují velkou skupinu daní, jejichž daňové zatížení týkající se nepodnikajících osob by šlo jen těžko vyčíslit. Zajímalo mě tedy, jaký mají na zátěž jednotlivých daní názor a jaký mají pohled na jejich výši. Otázka č. 30 se týkala pouze spotřebních daní. Měla za cíl objasnit, u jakých daní jsou lidé pro zachování její výše, kde pro zvýšení a kde pro snížení daní. Uvažovalo se o následujících daních. Rozhodnutí o jejich změnách znázorňuje následující tabulka (Tab. 9). Z té je patrné, že nepodnikající subjekty z daní spotřebních nejvíce zatěžuje daň z minerálních olejů. Celých 70 % se vyslovilo pro její snížení. U daně z tabákových výrobků byl vyřčen názor spíše opačný a lidé by byli pro její zvýšení. U ostatních spotřebních daní nebyly odpovědi už tak jednoznačné. Nejvíce by však zvýšení daně obstálo u lihu a naopak nejméně u vína a meziproduktů.

Tab. 9 – Navrhované změny spotřebních daní

Daň	**Snížení**	**Nechat**	**Zvýšení**
Daň z minerálních olejů (benzín)	70	30	0
Daň z lihu	18	44	38
Daň z piva	27	53	20
Daň z vína a meziproduktů	23	70	7
Daň z tabákových výrobků	19	20	61

5.4 Daně týkající se nemovitostí

Významné daňové zatížení představují také daně týkající se nemovitostí. Mezi tyto daně patří daň z nemovitostí, daň z převodu nemovitostí. Daň darovací a daň dědická se může týkat i jiných movitostí. U nepodnikatelů jsou však jedním z nejčastějších předmětů těchto daně právě nemovitosti. Dotazník prokázal, že pokud má osoba nemovitost, podává si daňové přiznání sama. Znamená to, že v souvislosti s touto daní nevyužívají osoby služeb daňového poradce.

U otázky týkající se odevzdání daňového přiznání k dani z nemovitostí se v 15 případech vyskytlo místo správné odpovědi „leden“, protože do konce měsíce ledna se musí přiznání podat, odpověď „květen“. Respondenti si zaměňovali dva pojmy a to sice do kdy musí být daňové přiznání podáno a do kdy má být daň z nemovitostí zaplacena. Více jak polovina platí daň z nemovitosti, avšak pouze 28 % ví, že se nemusí daňové přiznání každý rok.

Správnou výši daně z převodu nemovitostí znalo pouze 10 % respondentů, mezi správnou odpovědí a vzděláním se vyskytla 100 % závislost. Ačkoliv se mezi dotazovanými vyskytovaly osoby s vysokoškolským vzděláním, na tuto otázku dokázali správně odpovědět pouze lidé s maturitním vzděláním. Celých 74 % procent ze všech dotazovaných odpovědělo rovnou, že odpověď neznají a zbytek uvedl nesprávnou sazbu.

5.5 Všeobecná zjištění

Znalosti týkající se daní získávají respondenti nejčastěji z médií. Je tomu tak v polovině případů. Druhou nejvíce zastoupenou odpovědí bylo z doslechu známých a ze zákonů. Pokud šlo o otázky doplňovací, nepodnikatelé uváděli, že informace získávají z internetu. To je v současnosti jeden z nejvíce používaných zdrojů pro hledání informací. Dále byly uváděny odpovědi jako ze školy, z vlastních zkušeností, ze života či od každého trochu.

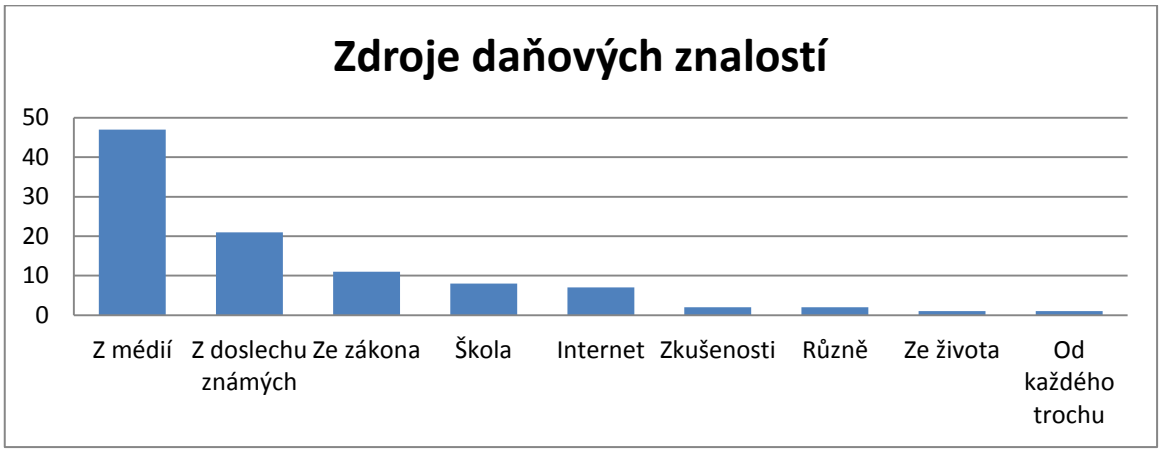

Obr. 10 – Zdroje daňových znalostí

5.6 Daňové zatížení nepodnikajících osob

Otázka 42 se zabývala tím, jak jednotlivé typy daní respondenty zatěžují. Škála zatížení se pohybovala od 1, což představovalo nejmenší zatížení až po 5, která představovala daňové zatížení největší. V otázce se vyskytovaly různé typy daní. Respondenti vyslovili názor, že nejvíce je zatěžuje daň z přidané hodnoty. Své daňové zatížení jako druhé největší pociťují u daně z minerálních olejů, tedy daně z benzínu. U minerálních olejů určili největší zatížení ve 28 případech muži a ve 22 případech ženy. Nejmenší zatížení se projevilo u daně darovací. Již víme, že se v rámci I. a II. příbuzenské skupiny neplatí, proto je zřejmě tak nízké. U této komplexnější otázky jsem k jednotlivým daním doplnila hodnoty modus a medián.

Tab. 10 – Zatížení u jednotlivých daní

Daně	Modus	Medián	Aritmetický průměr
Daň z příjmů	5	4	3,53
Daň z přidané hodnoty	5	5	4,05
Daně spotřební	3	3	3,17
• z piva	1	2	2,26
• z vína	1	2	2,21
• z lihu a lihovin	1	2	2,35
• z minerálních olejů	5	5	3,79
• z tabáku	1	1	1,87
Daň z nemovitostí	1	2	2,42
Daň darovací	1	1	1,63
Daň dědická	1	1	1,91
Daň z převodu nemovitostí	1	1	2,07

Pomocí kontingenční tabulky, jsem zjistila výši daňového zatížení pomocí jednotlivých věkových skupin. Hodnoty v tabulce představují součet jednotlivých zatížení. Čím je tedy hodnota vyšší, tím pociťuje daný subjekt větší daňové zatížení. Pro větší relevantnost jsem jednotlivé výsledky podělila počtem respondentů v jednotlivých kategoriích (Tab. 12).

Tab. 11 – Součet daňového zatížení u jednotlivých daňových skupin

Daně	20 a méně	21-30	31-40	41-50	51-60	60 a více
Daň z příjmů	8	72	81	116	39	37
Daň z přidané hodnoty	10	99	88	119	38	51
Daně spotřební	7	65	66	94	35	50
• z piva	6	57	49	63	21	30
• z vína	5	57	44	64	23	28
• z lihu a lihovin	5	56	56	68	24	26
• z minerálních olejů	12	79	82	120	33	53
• z tabáku	3	45	41	57	21	20
Daň z nemovitostí	6	32	60	85	27	32
Daň darovací	7	28	36	54	22	16
Daň dědická	5	29	42	72	22	21
Daň z převodu nemovitostí	6	29	52	75	22	23

Vypovídací schopnost po úpravě je již mnohem objektivnější. Vidíme, že nejvíce nepodnikatelské subjekty zatěžuje daň z příjmů, daň z přidané hodnoty a daně spotřební přičemž z nich nejvíce daň z benzínu. Dle věkových skupin zůstává nejvíce zastoupena věková sku-

pina 41-50 let. Nejméně zatěžující daní je daň z tabáku. Přičemž patří k těm, ze kterých plyne jeden z největších daňových výnosů.

Tab. 12 – Průměrné daňové zatížení u jednotlivých věkových skupin

Daně	20 a méně	21-30	31-40	41-50	51-60	60 a více
Daň z příjmů	2,7	3,1	3,4	4,1	3,9	3,1
Daň z přidané hodnoty	3,3	4,3	3,7	4,25	3,8	4,3
Daně spotřební	2,3	2,8	2,8	3,4	3,5	4,2
• z piva	2	2,5	2	2,3	2,1	2,5
• z vína	1,7	2,5	1,8	2,3	2,3	2,3
• z lihu a lihovin	1,7	2,4	2,3	2,4	2,4	2,2
• z minerálních olejů	4	3,4	3,4	4,3	3,3	4,4
• z tabáku	1	2	1,7	2	2,1	1,7
Daň z nemovitostí	2	1,4	2,5	3	2,7	2,7
Daň darovací	2,3	1,2	1,5	1,9	2,2	1,3
Daň dědická	1,7	1,3	1,8	2,6	2,2	1,8
Daň z převodu nemovitostí	2	1,3	2,2	2,7	2,2	1,9

Zajímalo mě, zda má výše platu vliv na to, jak daný subjekt vnímá zatížení daně z příjmu. Tento trend se potvrdil. Lidé s vyšším příjmem vnímají své daňové zatížení k této dani více než lidé s příjmem nižším. Grafické znázornění je na obrázku (Obr. 11), kde jsem vytvořila lineární spojnici trendu, která je určena rovnicí a hodnotou spolehlivosti R.

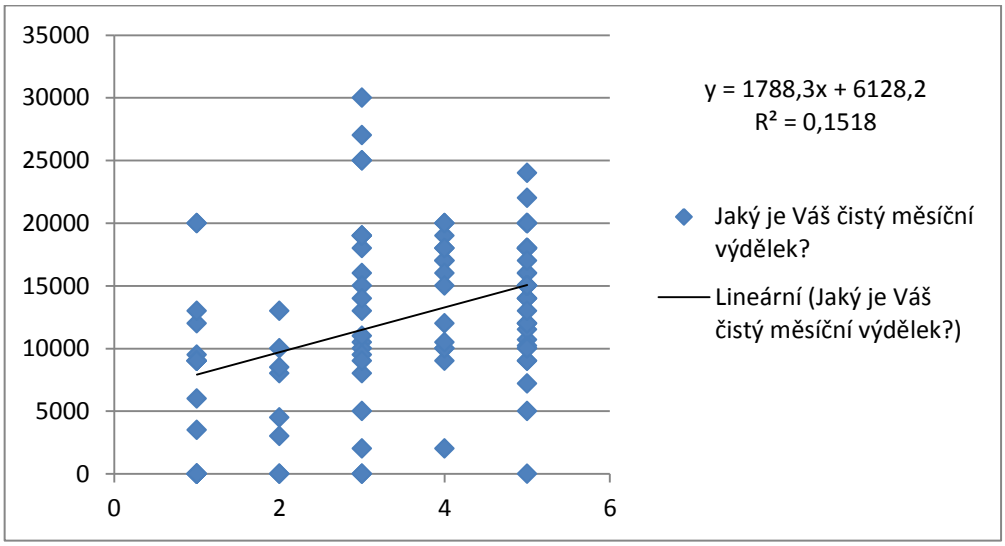

Obr. 11 – Lineární spojnice trendu

6 ANALÝZA DAŇOVÉ OPTIMALIZACE VYBRANÝCH NEPODNIKAJÍCÍCH SUBJEKTŮ

V druhé části budu analyzovat daňovou situaci dvou konkrétních rodin. Pro zjednodušení jsem je pojmenovala rodina A a rodina B.

6.1 Analýza rodiny A

Rodina se skládá ze čtyř členů. Hlavou rodiny je pan Ivan. Společně s manželkou Evou mají dvě nezletilé děti ve věku 2 a 8 let. Paní Eva je na mateřské dovolené. Celá rodina bydlí v rodinném domě, na který mají hypotéku. Kromě domu vlastní také garáž, kterou si chtěli do budoucna ponechat a tak se ji rozhodli pronajímat. Během roku nastaly další skutečnosti, které mají vliv na výši jejich daňové povinnosti:

- pan Ivan pracoval u firmy Z a jeho roční hrubý příjem činí 356 202 ročně;
- paní Eva má roční příjem ve výši 74 400 Kč;
- pan Ivan má penzijní připojištění, na které platí 600 Kč měsíčně;
- roční výnos z pronájmu garáže činí 12 000 Kč;
- úroky z hypotečního úvěru činí 21 000 Kč;
- pan Ivan dvakrát ročně bezúplatně daroval krev;
- pan Ivan prodal ovoce za 22 500 Kč.

Pan Ivan u svého zaměstnavatele podepsal prohlášení k dani a uplatňuje tak slevu na poplatníka. Dále uplatňuje slevu na 2 nezletilé děti a na manželku.

Výpočet průměrné měsíční zálohy na daň a čisté mzdy u pana Ivana

Příjem jako základ pro výpočet SP a ZP	+	29 684 Kč
Sociální pojištění hrazené zaměstnavatelem (25%)	+	7 421 Kč
Zdravotní pojištění hrazené zaměstnavatelem (9%)	+	2 672 Kč
Základ daně (superhrubá mzda)	=	39 777 Kč
Základ daně (superhrubá mzda zaokrouhlená na 100 nahoru)	=	39 800 Kč
Záloha na daň 15%	=	5 970 Kč

Jako příjem pro výpočet sociálního a zdravotního pojištění jsem uvedla jeho průměrnou hrubou měsíční mzdu za rok 2012. Vypočtená záloha na daň poslouží jako základ pro vý-

počet skutečné zálohy na daň. Pan Ivan podepsal v zaměstnání prohlášení k dani a tak si odečte slevu na poplatníka a slevu na 2 děti.

Záloha na daň	+	5 970 Kč
Sleva na poplatníka	-	2 070 Kč
Záloha na daň po slevách	=	3 900 Kč
Daňové zvýhodnění na 2 děti (2x1 117)	-	2 234 Kč
Skutečná výše zálohy na daň	=	1 666 Kč

Tím, že dotyčný podepsal u svého zaměstnavatele prohlášení k dani a uplatňuje daňové zvýhodnění na děti, dosáhl v tomto měsíci snížení daňové zátěže o 4 304 Kč.

Příjem jako základ pro výpočet SP a ZP	+	29 684 Kč
Sociální pojištění zaměstnanec (6,5%)	-	1 930 Kč
Zdravotní pojištění zaměstnanec (4,5%)	-	1 336 Kč
Skutečná výše zálohy na daň	-	1 666 Kč
Čistá příjem	=	24 752 Kč

Roční zúčtování daně z příjmu

Pro roční vyúčtování daně jsem použila data získaná z výplatních pásek za rok 2012. V žádném z měsíců nevznikl panu Ivanovi daňový bonus, naopak měl skutečně odvedenou výši zaplacených záloh v hodnotě 20 022 Kč. Celková hrubá mzda byla 356 202 Kč.

Tab. 13 – Mzdy a zálohy na daň za rok 2012 (v Kč)

Měsíc	**HM**	**Záloha na daň**	**Zaplacené zálohy**
Leden	28 132	5 655	1 351
Únor	29 713	5 985	1 681
Březen	31 571	6 360	2 056
Duben	31 248	6 285	1 981
Květen	33 498	6 735	2 431
Červen	28 304	5 700	1 396
Červenec	30 655	6 165	1 861
Srpen	29 239	5 880	1 576
Září	33 276	6 690	2 386
Říjen	26 440	5 325	1 021
Listopad	25 666	5 160	856
Prosinec	28 460	5 730	1 426
Celkem	**356 202**	**71 670**	**20 022**

Při ročním zúčtování daně musíme vzít v potaz skutečnosti, které se při měsíčním zúčtování neuvažují. Jedná se o odpočet určitých slev na dani a nezdanitelných částek. Základ daně se navíc zvýší i o jiné dílčí základy, které panu Ivanovi vznikly díky jeho aktivitám.

Příjmy z pronájmu překročily hranici 6 000 Kč je proto nutné je zdanit. Skutečně vynaložené výdaje by v žádném případě nepřesáhly paušální ve výši 3 600. Proto pro určení vynaložených výdajů použijeme výdaje paušální.

Příjmy z pronájmu	+	12 000 Kč
Paušální výdaje (30%)	-	3 600 Kč
Dílčí základ daně – pronájem (§9)	=	8 400 Kč

V případě prodeje ovoce jde o příležitostný příjem, nemusí mít v tomto případě vyřízené živnostenské oprávnění, jelikož však překročil zákonem stanovenou hranici 20 000 Kč. Bude muset tyto příjmy zdanit. Skutečnou výši si může snížit o výdaje buď skutečné prokázané, nebo o výdaje vypočtené paušálem. U příjmů týkajících se zemědělství si lze uplatnit výdaje paušálně až do výše 80%. Jelikož tvořily skutečné výdaje pouze 2000 Kč, opět si je uplatní formou paušálu.

Příjmy z prodeje ovoce	+	22 500 Kč
Paušální výdaje (80%)	-	18 000 Kč
Dílčí základ daně – ostatní příjmy (§10)	=	4 500 Kč

Jednotlivé dílčí základy daně se sečtou a získáme tak celkový roční základ daně.

Dílčí základ daně (§6)	+	356 202 Kč
Dílčí základ daně (§9)	+	8 400 Kč
Dílčí základ daně (§10)	+	4 500 Kč
Základ daně	=	369 102 Kč

Zákon o daních z příjmů v §15 vymezuje nezdanitelné části základu daně. Nyní musíme určit jejich výši. Tyto položky slouží jako jeden z nejlepších nástrojů pro optimalizaci daně z příjmů. Úroky z hypotečního úvěru nesmí v souhrnu překročit hranici 300 000 Kč. Tato podmínka byla splněna a může si je odečíst v plné výši. Odpočet na penzijním připojištění bude 1 200 Kč. Tedy příspěvky, které přesahují hranici 6000 Kč. Za bezúplatné dárcovství krve si může odečíst 2 000 Kč. Daroval krev dvakrát, konečná částka tedy bude 4 000 Kč.

Odepsané úroky z hypotečního úvěru	-	21 000 Kč
Odpočet částky na penzijním připojištění	-	1 200 Kč
Bezúplatné dárcovství krve	-	4 000 Kč
Součet nezdanitelných částí základu daně	=	26 200 Kč

Základ daně snížený o nezdanitelné části základu daně poslouží pro výpočet skutečné výše daně. Základ daně se zaokrouhluje na celé stokoruny směrem dolů. Zaokrouhlíme ho tedy na částku 342 900 Kč, ze které vypočteme 15 % daň.

Základ daně	+	369 102 Kč
Součet nezdanitelných částí základu daně	-	26 200 Kč
Základ daně	=	342 902 Kč
Základ daně po zaokrouhlení	=	342 900 Kč
Daň 15 % (§16)	=	51 435 Kč

Jelikož pan Ivan u svého zaměstnavatele podepsal prohlášení k dani, může uplatnit roční slevu na poplatníka. Dále má také nárok na slevu na manželku, která je ve stejné výši. Manželka má příjmy 74 400 Kč. Tyto příjmy však plynou z rodičovského příspěvku, který se nezapočítává do vlastních příjmů. Výše vlastních příjmů je tedy nulová, a byla tak splněna zákonná podmínka, kdy nesmí vlastní příjmy přesáhnout 68 000 Kč za rok.

Pan Ivan má nárok na uplatnění slevy na poplatníka v roční částce 24 840 Kč, dále slevu na manželku v částce 24 840 Kč a také si může uplatnit daňové zvýhodnění na dvě děti v částce celkem 26 808 Kč.

Daň 15% (§16)	+	51 435 Kč
Uplatnění roční slevy na poplatníka	-	24 840 Kč
Uplatnění roční slevy na manželku	-	24 840 Kč
Daň po slevě	=	1 755 Kč
Daňové zvýhodnění na dvě děti	-	26 808 Kč
Daňový bonus	**-**	**25 053 Kč**

Panu Ivanovi vznikl za rok 2012 nárok na daňový bonus ve výši 25 053 Kč. O něj můžu v ročním zúčtování zažádat do konce března 2013. Podmínkou je podání daňového přiznání k dani z příjmů fyzických osob. Pokud využije služeb daňového poradce a doručí příslušnému finančnímu úřadu plnou moc. Přesouvá si povinnost podat daňové přiznání až na 1. července. Podle daňového řádu je však přípustné i do 9. července.

Daň z nemovitosti

Rodina pana Ivana vlastní dům, na který platí hypoteční úvěr. Vlastní také garáž ve městě, kterou pronajímají. Ročně musí pan Ivan platit z těchto nemovitostí daň. S jejím výpočtem mu pomohly pracovnice finančního úřadu. Jako základ daně poslouží rozloha nemovitostí. Výměra garáže je 20 m^2, daň kterou by zaplatili je 175 Kč. Dům o rozloze 70 m^2 je na dvě patra. Ve stejné lokalitě za něj zaplatí 613 Kč. Celková daň z nemovitostí bude 788 Kč.

Daně nepřímé

Z daní nepřímých je rodina nejvíce zatěžování daní z přidané hodnoty, z daní ze spotřeby je nejvíce zatěžuje daň z minerálních olejů, tedy daň z benzínu. Vyčíslení daňové zátěže je velmi složité. Lze však posoudit jak toto zatížení dané subjekty vnímají.

6.2 Návrhy na daňovou optimalizaci rodiny A

Rodina pana Ivana celkem výborně využívá různé možnosti daňových úlev, pro ještě efektivnější daňovou optimalizaci bych navrhovala zvýšení příspěvku na penzijním připojištění. V současnosti si měsíčně přispívá částkou 600 Kč měsíčně. Nejefektivnější by bylo přispívat na penzijní připojištění 1 500 Kč. To však musí být na zvážení dané konkrétní rodiny. Zřejmě budou uvažovat o tom, zda mají na toto zvýšení finance. Avšak každé zvýšení příspěvku by vedlo k větší daňové úspoře. O penzijním připojištění by mohla popřemýšlet i paní Eva, která by se tak již částečně začala zabezpečovat na stáří. Dalším doporučením by pro pana Ivana bylo popřemýšlet nad zřízením životního pojištění. Vzhledem k tomu, že je na něm a na jeho příjmech rodina závislá mělo by toto pojištění i opodstatnění. Pro maximalizace odpočtu daně by měl přispívat měsíční částkou 1 500 Kč. Pan Ivan se však rozhodl platit pouze 700 Kč měsíčně. Při ročním zúčtování si daňový základ sníží o částku, která převyšuje 6 000 Kč ze zaplaceného pojištění. V tomto případě tedy 2 400 Kč. Je výborné, že pan Ivan daruje krev, o této možnosti by opět mohla popřemýšlet i jeho žena. Musela by samozřejmě podat vlastní daňové přiznání. Daňová optimalizace celé rodiny by se však výrazně zlepšila. Je obdivuhodné, do jaké míry si pan Ivan dokáže vydělat peníze jinou činností. Paní Eva v současnosti pobírá pouze rodičovský příspěvek. Ten se však nezapočítává do limitu pro získání slevy na manželku, paní Eva by si tak mohla ročně přivydělat až do částky 68 000 Kč. Výrazně by se tak zlepšila finanční situace této rodiny.

6.3 Analýza rodiny B

Paní Anna pracuje jako zdravotní sestra. Ve své péči má syna, kterému je 16 let, uplatňuje si na něho odpočet daně na dítě. Jelikož se její bývalý manžel stará o nezaopatřenou, zletilou dceru, dohodli se, že si vzájemně nebudou nic platit. Od bývalého manžela, tedy nedostává žádné alimenty. Paní Anna je soběstačná, má třípokojový družstevní byt a auto. Má zřízené penzijní připojištění, na které si však přispívá částkou pouze 100 Kč měsíčně. Nejdříve vypočítám daňovou povinnost, kterou měla za rok 2012 a následně jí poradím, jak by si mohla snížit svou daňovou povinnost, kdyby se řídila mými radami a podmínky by zůstaly stejné jako v roce 2012.

Vyúčtování daně za rok 2012

Pro výpočet daňové povinnosti za rok 2012 potřebujeme znát výši jejího hrubého příjmu a skutečně zaplacených záloh na dani. Jelikož si na penzijní připojištění přispívá částkou 100 Kč měsíčně, nemá v souvislosti s touto položkou žádný nárok na odpočet. Bydlí v družstevním bytě, nebude proto platit ani daň z nemovitostí. Žádné jiné daňové povinnosti jí v této souvislosti nevznikly. Žádala, abych její daňovou povinnost vypočítala podle její měsíční hrubé mzdy, která byla v roce okolo 23 000 Kč. V souvislosti s tímto požadavkem jsem zjistila, že nezaokrouhlený základ daně bude měsíčně 30 820 Kč. Ten je nutno zaokrouhlit na celé stokoruny směrem nahoru na 30 900 Kč. Následně tuto částku vynásobím 12 měsíci a vypočítám roční základ daně, který je 370 800 Kč. Protože paní Anna neměla žádné jiné příjmy bube tato částka představovat jak dílčí základ daně, tak základ daně celkový.

Dílčí základ daně (§6)	=	370 800 Kč
Základ daně	=	370 800 Kč

V následujícím kroku od základu daně odečteme součet slev na dani a nezdanitelných částí základu daně, které však byly nulové. Je nutné, aby se základ daně po odečtení slev zaokrouhlil na celé stokoruny směrem dolů.

Základ daně	+	370 800 Kč
Součet nezdanitelných částí základu daně	-	0 Kč
Základ daně	=	370 800 Kč
Základ daně zaokrouhlený na stokoruny dolů	=	370 800 Kč
Daň 15 % (§16)	=	55 620 Kč

Paní Anna uplatňovala v minulém roce dvě slevy na dani. První je sleva na dani na poplatníka, jejíž roční výše je 24 840 Kč. Druhá sleva je na syna, v celkové výši 13 404 Kč. Celkem si tedy od základu daně může odečíst 38 244 Kč.

Daň 15% (§16)	+	55 620 Kč
Uplatnění roční slevy na poplatníka	-	24 840 Kč
Daň po slevě	=	30 780 Kč
Daňové zvýhodnění na jedno dítě	-	13 404 Kč
Daňová povinnost	**=**	**17 376 Kč**

V tomto případě vznikla paní Anně celková daňová povinnosti za rok 2012 v částce 17 376 Kč. Paní Anna pracuje jako zaměstnankyně v nemocnici, která za ní veškeré daňové záležitosti zařídí a nemá tedy povinnost podávat daňové přiznání.

6.4 Návrhy na daňovou optimalizaci rodiny B

Po diskuzi s paní Annou jsem se dozvěděla, že se v budoucnu chystá koupit jednopokojový byt v osobním vlastnictví. Stávající byt by přenechala synovi a ona by se odstěhovala do nového. Díky dědictví má na tento byt odloženo 600 000 Kč. V této souvislostí jsem ji informovala o možnosti odepsat si v ročním vyúčtování úroky z hypotečního úvěru. Mé další doporučení směřovalo k výši úspor na penzijním připojištění. Paní Anna si chce ponechat stávající fond a nechce vstupovat do II. pilíře důchodové reformy. Díky jejímu blížícímu se odchodu do důchodu, jsem jí doporučila, aby si ukládala na penzijní připojištění 1 500 Kč měsíčně. Využije tak maximální snížení daňového základu ve výši 12 000 Kč. Navíc si tak ročně naspoří na penzi 18 000 Kč a dostane roční příspěvek od státu ve výši 2 760 Kč. Dále jsem ji informovala o možnosti snížení daňové základu za bezplatné dárcovství krve. Sama se přiznala, že o tom dlouho uvažovala a dokonce mají v práci možnost krev darovat. Rozhodla se tedy, že bude chodit minimálně třikrát za rok darovat krev. Informovala jsem ji také o možnosti snížení základu daně v souvislosti se soukromým životním pojištěním. O této možnosti věděla, avšak neměla o takové pojištění zájem. Obávala se, že by už měla problém zvládat svou finanční situaci, bude však o této možnosti uvažovat. Pokud by se rozhodla, že je pro ni životní pojištění vhodné, mohla by si tak snížit daňový základ až o 12 000 Kč.

Vyúčtování daně za rok 2013

Zajímalo ji, jak se tedy změní její daňová povinnost. Modelově jsem tedy vypočítala daň za rok 2013. Jako podklady pro mzdu použiji mzdové údaje z předchozího roku. Bude tak lépe patrné srovnání jednotlivých daňových povinností.

Po doporučeních, která jsem paní Anně poskytla, se v letošním roce rozhodla pro následující skutečnosti. Paní Anna se rozhodla pro koupi bytu, na tento byt si vzala hypotéku ve výši 500 000 Kč. Informovala se o hypotéce ve své bance, kde zjistila, že by byla její výše splátek okolo 3 500. Roční výše úroků by byla průměrně 6 400 Kč. O ty by si mohla snížit daňový základ. Daň z převodu nemovitostí by platil prodávající. Proto by pro paní Annu nepředstavovala daňové břemeno. Za zbývajících 150 000 Kč by byt zrekonstruovala. Od června začne byt pronajímat za 4000 Kč. Sama se plánuje nastěhovat, až bude syn soběstačný. Zvýší si částku na penzijním připojištění, na 1 500 Kč za měsíc. Také půjde třikrát bezúplatně darovat krev.

Dílčí základ daně podle § 6 bude 370 800 Kč. Podle §9, tedy dílčí základ daně z pronájmu, bude představovat částka skučně získaná za pronájem snížená o paušální výdaje z pronájmu ve výši 30 % z příjmů za tento pronájem. Byt by pronajímala 7 měsíců, celkový příjem by tedy činil 28 000 Kč a výdaje 8 400 Kč. Dílčí základ daně z pronájmu tedy bude.

Dílčí základ daně (§6)	+	370 800 Kč
Dílčí základ daně (§9)	+	19 600 Kč
Základ daně	=	390 400 Kč

Oproti minulému roku bude mít paní Anna možnost uplatnit si následující tři nezdanitelné části základu daně. Může si odepsat úroky z hypotečního úvěru v částce 6 400 Kč. Následně využije maximálního odpočtu základu daně na penzijním připojištění a následně si může základ daně snížit o částku 6 000 Kč. O tuto částku si snižuje základ daně díky tomu, že třikrát za rok poskytla bezúplatné dárcovství krve.

Odpočet úroků z hypotečního úvěru	-	6 400 Kč
Odpočet částky na penzijním připojištění	-	12 000 Kč
Bezúplatné dárcovství krve	-	6 000 Kč
Součet nezdanitelných částí základu daně	=	24 400 Kč

Následuje krok, ve kterém se od základu daně v příslušném roce odečte součet položek nezdanitelných částí základu daně, který by byl ve výši 24 400 Kč. Z vypočteného základu daně se vypočte daň, který je 15 %. Opět je při výpočtu nutné, aby se daň počítala ze základu daně zaokrouhleného na stokoruny směrem dolů.

Základ daně	+	390 400 Kč
Součet nezdanitelných částí základu daně	-	24 400 Kč
Základ daně	=	366 000 Kč
Základ daně zaokrouhlený na stokoruny dolů	=	366 000 Kč
Daň 15 % (§16)	=	54 900 Kč

Paní Anna má ze zákona možnost uplatnit si slevy na dani na poplatníka a na jedno dítě, které má ve své péči.

Daň 15% (§16)	+	54 900 Kč
Uplatnění roční slevy na poplatníka	-	24 840 Kč
Daň po slevě	=	30 060 Kč
Daňové zvýhodnění na jedno dítě	-	13 404 Kč
Daňová povinnost	**=**	**16 656 Kč**

I v případě, kdy paní Anně vznikly další příjmy související s příjmy za pronájem nemovitosti, se podařilo celkovou daňovou o 720 Kč snížit. Menší snížení daňové povinnosti je vykompenzováno příjmem, který jí poplyne za pronájem nemovitosti. Za ten by získala 28 000 Kč. Vzhledem k tomuto faktu je tak malá daňová úspora opodstatněná. V lednu následujícího roku bude také muset podat daňové přiznání k dani z nemovitostí, musí tak učinit do konce měsíce ledna 2014. Následně má povinnost daň zaplatit. Kdyby koupila byt v osobním vlastnictví, tyto náklady by jí nevznikly. Paní Anna však trvala na bytu výlučně v osobním vlastnictví, proto jsou tyto náklady vzhledem k daňové povinnosti nerelevantní. Dalšími daněmi, které paní Annu zatěžují, jsou daň z přidané hodnoty a daně spotřební. Z těchto je to především daň z minerálních olejů, tedy daň z benzínu. Daň z převodu nemovitostí by platil prodávající, tomuto daňovému břemenu se tedy vyhnula.

Daňová povinnost by se dala snížit i o jiné položky jako například o slevu na životním pojištění. Či například o odpočet darů. To však bylo pro tento konkrétní úkol nereálné. Pro konkrétní osoby tedy není podstatné, jen o kolik se jim sníží daňová povinnost Vždy je určující, jestli si budou moci danou slevu moci uplatnit a také zvažují či jim tato změna přinese i jiný užitek než jen snížení daňové povinnosti.

7 KONEČNÉ ZÁVĚRY A DOPORUČENÍ

V první polovině mé praktické části jsem zpracovávala dotazník. Tento dotazník byl předložen 100 nepodnikajícím osobám. Dotazník byl zaměřen na různé otázky týkající se daňového zatížení. Některé z nich měly za cíl zjistit, jaké daňové zatížení tyto osoby pociťují, další otázky se zaměřovaly na daňové znalosti či celkovým přehledem o daních. V úvodu dotazníku se objevily otázky týkající se věku, vzdělání, pohlaví atd. Díky těmto otázkám jsem mohla jednotlivé poznatky porovnávat podle různých parametrů. Na dotazník odpovědělo 57 žen a 43 mužů. Průměrný plat respondentů byl 12 400 Kč, tedy pod hranicí průměrné mzdy v České republice.

Jedna z otázek se v dotazníku vyskytla hned dvakrát. Byla to otázka dotazující se na daňové znalosti respondentů. Zajímalo mě, zda se dotazovaný považuje za, někoho kdo rozumí daňové problematice. Na začátku a na konci dotazníku se odpovědi výrazně lišily. Odpovědi „ano“ a „spíše ano“ v závěru zásadně ubyly, naopak odpovědi „spíše ne“ a „ne“ přibily. Znamená to, že pokud respondent neví, na co bude tázán, domnívá se, že jeho znalosti jsou lepší, než ve skutečnosti jsou. Když mu ale položíte základní otázky týkající se daní, považuje svoje znalosti za nižší, než uvedl v úvodu.

Respondenti si myslí, že platí vyšší daně, než v okolních zemích. Tuto domněnku vyslovilo celých 80 % dotazovaných. Ukázalo se také, že poměrně významně vnímají placení daní při běžných činnostech, jako je například placení daní v obchodě, v restauraci či v kině. To, že placení daní pociťují i v takovýchto situacích potvrdilo 70 % respondentů.

Při sestavování dotazníku mě zajímalo, zda by lidé preferovali placení více menších daní, nebo by zvolili odvod jedné, ale vyšší daně. Všeobecně se uplatňuje spíše první varianta, tedy odvod více menších daní. V této souvislosti se ukázalo, že osoby se středoškolským vzděláním, by preferovali platit více menších daní, naopak lidé vysokoškolsky vzdělaní preferovali jednu, ale vyšší daň. Osoby se základním vzděláním, jsem vzhledem k nízkému počtu respondentů neuvažovala. Za osoby středoškolsky vzdělané jsem uvažovala respondenty s výučním listem i s maturitou. Pokud by měli dotazovaní možnost platit nižší daně, měně jak polovina by neodvedené peníze uspořila a kolem 30 % by volné prostředky utratila. Daňové přiznání alespoň jednou podalo 71 dotazovaných. Avšak pouze 35 z nich někdy využilo služeb daňového poradce.

Celých 86 % osob vědělo, že si mohou daň snížit o určité položky. Otázky v tomto bloku se zaměřily na několik slev na dani, první z nich byla sleva na poplatníka. V 19 případech

lidé uváděli, že pracují, slevu na poplatníka však neodváděli. I když jsem odečetla osoby, které by mohly být v důchodu, stále je jich asi 16, které zřejmě slevu na poplatníku uplatňují, neví tedy, že se tak nazývá, nebo o jejím uplatnění nevědí vůbec. Další slevou byla sleva na dítě. U této otázky jsem objevila nepříjemný fakt, že lidé pozorně nečtou své výplatní pásky. Pokud respondenti odpověděli, že uplatňují slevu na dítě, ve většině případů neznali její aktuální výši. Fakt, že lidé nečtou své výplatní pásky, potvrzuje i předchozí zjištění, týkající se slevy na poplatníka. Otázkou zůstává, zda lidé o jejich prostudování nemají zájem, nebo jim zkrátka nerozumí a jsou na ně příliš složité. Další slevy na dani se týkaly slevy na manželku, slevy na penzijní připojištění a slevy na životní připojištění. Tyto slevy se v šetření ukázaly jako málo využívané. Pokud měli dotazovaní hypotéku, což bylo v 19 případech, využívali slevu na úroky z hypotečního úvěru pouze ve 14 případech. Nezdanitelné položky byly představovány položkou odpočtu darů. Pouze 2 osoby uplatňuje tento odpočet pravidelně, dalších 6 ho uplatňuje občas. Odpočet darů tedy nebude patřit k hojně využívaným nezdanitelným částkám. Jiné nezdanitelné části základu daně jsem v dotazníku neuváděla.

Další blok se týkal daně z přidané hodnoty. Ve většině případů považovali respondenti zvýšení DPH za nesprávné. V souvislosti s touto daní mě zajímalo, zda lidé znají aktuální výše DPH. Ptala jsem se jak na výši základní sazby, tak na sazbu sníženou. Odpovědi jsem vložila do dvou histogramů a byly velmi rozmanité. Výši základní sazby vědělo 48 osob. U snížené sazby byla škála odpovědí od 10 % až do 21 %. Správně odpovědělo pouze 39 osob. Pokud celých 85 % dotazovaných vyslovilo nesouhlas se zvyšováním DPH, považují za rozumné, aby znali alespoň její aktuální výši. Opět je to známka toho, že se lidé málo zajímají o daňovou problematiku.

U daně z minerálních olejů by lidé preferovali její snížení, naopak zvýšení by lidé chtěli u daně z tabáku a tabákových výrobků. U ostatních spotřebních daní byla většina pro zachování jejich výše.

Zajímavá závislost se vyskytla u otázky na aktuální výši daně z převodu nemovitostí. Správně odpovědělo jen 10 osob, přičemž všechny měly středoškolské vzdělání s maturitou. Lidé, kteří vlastní nemovitost a odvádí z ní daň, nevyužívají v této souvislosti služeb daňového poradce. Často si lidé pletou termíny pro podání daňového přiznání k dani z nemovitostí. Místo měsíce ledna, uvádějí měsíc květen, což je ale měsíc, do kterého se musí daň zaplatit, nikoliv podat daňové přiznání. Dotazovaní si tedy tyto pomy nevědomky zaměňují.

Daňové znalosti získávají respondenti nejčastěji z médií a z doslechu známých. Další odpovědi byly například ze zákonů, ze školy či z internetu.

Poslední blok se zaměřil na daňové zatížení. V dotazníku byla tabulka, ve které se mělo na škále od 1 do 5 určit, jak jednotlivé daně zatěžují nepodnikatele. Hodnota 1 vyjadřuje nejmenší zatížení a hodnota 5 největší zatížení. U jednotlivých daní jsem z hodnot určila modus, medián a aritmetický průměr. Při tomto rozdělení se ukázalo, že nejvíce respondenty zatěžuje daň z přidané hodnoty, následuje daň z minerálních olejů a jako třetí je nejvíce zatěžuje daň z příjmů. Pomocí kontingenční tabulky jsem zjistila výši daňového zatížení podle jednotlivých věkových skupin. Zjistila jsem součet jednotlivých hodnot zatížení, který jsem vydělila počtem osob v jednotlivých kategoriích. Vypovídací schopnost po úpravě je již mnohem objektivnější. Opět se ukázalo, že nejvíce nepodnikatelské subjekty zatěžuje daň z příjmů, daň z přidané hodnoty a daně spotřební přičemž z nich nejvíce daň z benzínu. Dle věkových skupin zůstává nejvíce zatížena skupina 41-50 let. Nejméně zatěžující daní je daň z tabáku.

Možnosti optimalizace u nepodnikajících subjektů jsou oproti podnikajícím dosti omezené. Nejvýznamnějším nástrojem daňové optimalizace pro tuto skupinu lidí jsou odčitatelné položky a nezdanitelné části základu daně. Některé odčitatelné položky jsou zaměstnancům uplatňovány automaticky. Mnoho z nich přitom ani neví, že jsou jim slevy na daních poskytovány a často ani nevědí v jaké výši. U některých slev a nezdanitelných částí však zaměstnanec musí podat daňové přiznání sám, zde často dochází k problémům, protože lidé často nevědí, jaké položky si mohou odečíst. Považují podání daňového přiznání za zbytečné a berou ho jako zátěž. Nepodnikajícím fyzickým osobám bych proto doporučila občasné využití služeb daňového poradce. Z mého průzkumu vyplynulo, že velká většina z nich tak nikdy neučinila. Zřejmě je to kvůli nákladům, které by museli za jeho služby vynaložit. Pokud tedy nechtějí platit za tyto služby, mohli by ve svém okolí vyhledat někoho, kdo daním rozumí a poradit se, případně se o daňovou problematiku více zajímat osobně. Myslím si, že velká spousta lidí považuje daně a jejich úlevy za složité a proto se ani nepokusí jim porozumět. V tomto ohledu by mohl vypomoci i stát, pracující občané, pro něž je pochopení zákonů často složité nemají možnost se o daňové problematice často nic dozvědět. Z vlastní zkušenosti vím, že pracovníci na finančních úřadech nemají žádný zájem na tom člověku vysvětlit, jak se vlastně k výpočtu oné daně došlo a zacházejí s ním jako s nevzdělaným člověkem. Stát by proto mohl vytvořit určitý návod či doporučení jak mo-

hou tyto osoby s daněmi naložit. Dalším možným řešením by bylo bezplatné poradenství na finančních úřadech, které by bylo určeno výhradně pro nepodnikající osoby.

Vytvořila jsem několik rad, které by měly sloužit pro zlepšení daňové zatíženosti u nepodnikatelů. Tyto rady a doporučení jsou určeny pro nepodnikající osoby. Mohou si z nich však něco odnést i ostatní subjekty, které pociťují daňové zatížení.

1. **Nepodnikající osoby musí projevit svůj zájem se o daních něco dozvědět.** Zájem o daně je dosti malý a měl by se zvýšit.
2. **Stát musí projevovat snahu nepodnikajícím osobám s jejich daňovou zátěží pomoci.** V současnosti se projevuje fakt spíše opačný, daňové zatížení nepodnikajících osob stoupá. Lidé toto zatížení výrazně vnímají a to nemusí mít do budoucna pozitivní dopad. Snižují svou spotřebu a snaží se daňovému zatížení vyhnout.
3. **Zaměstnavatelé musí zaměstnanci vysvětlit, jaké položky jsou mu ze zákona z daní snižovány.** Lidé si často nemohou dovolit služby daňových poradců. Pokud si tedy mzdová účetní všimne nějaké možnosti daňové úspory, měla by o ní svého zaměstnance informovat.
4. **Nepodnikající osoby nemohou mít strach z podání daňového přiznání.** Jak se ukázalo, pouze 71 % osob podala daňové přiznání.
5. **Nebojte se využít služeb odborníka.** Jen velmi malá část dotazovaných někdy využila služeb daňového poradce. Není vůbec od škody se někdy s odborníkem poradit, přičemž to nemusí nutně být daňový poradce. Vyhledejte ve svém okolí někoho, kdo rozumí daním, nebo si nehte poradit od svého zaměstnavatele.
6. **Neprojevujte k daním laxní přístup**. Stát toho využije ve váš neprospěch.
7. **Pokud se nepodnikatelům nelíbí určité postupy státu, musejí se ozvat.** Tento bod se týká například stále se zvyšujícího DPH. Představitelé státu často využívají toho, že lidé se proti zvyšování daní nebrání. Je na čase, aby si uvědomili, že velkou část daní odvádějí právě nepodnikající osoby a musejí na ně brát větší ohled.
8. **Zaměstnanci musejí věnovat větší pozornost svým výplatním páskám.** Tento bod je velmi důležitý. Pokud zaměstnanci neporozumí vyúčtování své mzdy, může se stát, že toho někdo využije v jejich neprospěch.

ZÁVĚR

Tato práce analyzovala daňové zatížení nepodnikajících osob v České republice. Přinesla poznatky týkající se vnímání daní, zjistila, jaká je výše znalostí o daních u nepodnikatelů. Zkoumala, které daně tyto osoby zatěžují nejvíce. Zabývala se také daňovou optimalizací nepodnikajících osob.

Teoretická část se zaměřila na teoretické poznatky zabývající se problematikou daní a daňovým zatížením. Byla rozdělena do třech částí. V úvodu do daňové problematiky jsem se stručně zabývala historií daní, vysvětlila jsem základní pojmy a následně se tato kapitola zabývala veřejnými financemi. Ve druhé části, která se týkala daňového systému České republiky, jsem charakterizovala, jak tato soustava vypadá, co obsahuje a další souvislosti. Každou daň v tomto systému jsem stručně charakterizovala, přičemž jsem se zaměřila na daně ovlivňující nepodnikající osoby. Současnost daňového zatížení představovala třetí část teorie. V ní se objevily pojmy jako daňová kvóta, den daňové svobody, efektivnost daní a daňové břemeno či harmonizace účetních systémů.

Následovala část praktická, která byla rozdělena na 2 části. V první z nich jsem vytvořila dotazník a pomocí dotazníkového šetření jsem provedla průzkum zabývající se daňovým zatížením nepodnikatelů, jejich znalostmi o daních a o jejich celkovém daňovém přehledu. Dotazník jsem nezpracovávala statisticky, jelikož bylo mým cílem vytvořit průzkum pochopitelný i pro méně odborné jedince. Snažila jsem se poukázat na poznatky zjištěné šetřením a vytvořit z nich určitá doporučení. Jedním ze zjištění bylo, že zaměstnanci nečtou své výplatní pásky. Znalosti o daních se ukázaly dosti nízké. Poznatky týkající se daňového zatížení ukázaly, že nepodnikající osoby jsou nejvíce zatížení daní z příjmů, daní z přidané hodnoty a daní z minerálních olejů. Nejméně je zatěžuje daň z tabáku a tabákových výrobků. U této daně by respondentům nevadilo ani její zvýšení. Naopak snížení by uvítali u daně z minerálních olejů. Druhá část praktické práce se zabývala daňovou optimalizací. Rozhodla jsem se pro optimalizaci dvou konkrétních daňových subjektů. Rozhodující podmínkou pro jejich výběr bylo to, že se jednalo o nepodnikající osoby. Snažila jsem se najít subjekty, které se v naší populaci často vyskytují. První z nich je čtyřčlenná rodina se dvěma dětmi a druhým subjektem je matka samoživitelka, která má ve své péči nezletilé dítě. U těchto subjektů jsem prvotně analyzovala jejich daňovou situaci a následně jsem jim poradila a vytvořila pro ně návrh daňové optimalizace.

V poslední kapitole zabývající se konečnými závěry a doporučeními jsou shrnuty poznatky dotazníkového šetření a také daňové optimalizace. Zde jsem také sestavila 8 rad a doporučení. Pokud se jimi budou dané subjekty řídit, povede to ke zlepšení jejich daňového zatížení a celkové daňové situace.

Doufám, že práce bude přínosná jak lidem na akademické půdě, tak zároveň lidem, kteří se daňovou problematikou až do takové míry nezabývají a chtějí se zároveň něco dozvědět.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BŘEŠŤAN, Robert, 2013. Daňová revoluce jako utopie: Jak by v Česku mohly také vypadat daně: obrovská daň z nemovitostí a minimální daně z příjmu. *Ekonom.* roč.57, č. 4, s. 28-29.

CZSO. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, 2013. *Průměrné mzdy - 4. čtvrtletí 2012* [online]. [cit. 2013-03-26]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/cpmz031113.doc

ČECHLOVSKÝ, Vladimír, 2013. *Přiznání k dani z nemovitostí je nutné podat do konce ledna*. [online]. [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: http://www.novinky.cz/finance/290818-priznani-k-dani-z-nemovitosti-je-nutne-podat-do-konce-ledna.html

ČESKÁ TISKOVÁ KANCELÁŘ, 2012. *Daňové zatížení asi příští rok v ČR stoupne, pak bude klesat* [online]. [cit. 2013-03-25]. Dostupné z: http://www.financninoviny.cz/zpravy/danove-zatizeni-asi-pristi-rok-v-cr-stoupne-pak-bude-klesat/871342

DLOUHÁ, Petra, 2013a. *Daň z převodu nemovitosti 2013: přehled a kalkulačka. A průlomové novinky pro rok 2014.* [online]. [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: http://www.penize.cz/dan-z-prevodu-nemovitosti/250196-dan-z-prevodu-nemovitosti-2013-prehled-a-kalkulacka-a-prulomove-novinky-pro-rok-2014

DLOUHÁ, Petra, 2013b. *Daňové přiznání 2013. Daň z příjmů fyzických osob, díl první: kdo se musí přiznat.* [online]. [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: http://www.penize.cz/dan-z-prijmu/247887-danove-priznani-2013-dan-z-prijmu-fyzickych-osob-dil-prvni-kdo-se-musi-priznat

DLOUHÁ, Petra, 2013c. Kalkulačky 2013: čistá mzda, daň z příjmů, zdravotní a sociální pojištění a daňový bonus. [online]. [cit. 2013-03-18]. Dostupné z: http://www.penize.cz/mzda-a-plat/248627-kalkulacky-2013-cista-mzda-dan-z-prijmu-zdravotni-a-socialni-pojisteni-a-danovy-bonus

GRUBER, Jonathan, c2011.*Public finance and public policy.* 3rd ed. New York: WorthPublishers, 1 sv. (různé stránkování). ISBN 978-1-4292-1949-5.

HAMERNÍKOVÁ, Bojka a Alena MAAYTOVÁ, 2010. Veřejné finance. 2., aktualiz. vyd. Praha: WoltersKluwer Česká republika, 340 s. ISBN 978-80-7357-497-0.

KLVAČOVÁ, Eva, 2008. *Fenomén dobývání renty a jeho vliv na české veřejné finance.* Vyd. 1. Praha: Professional Publishing, 270 s. ISBN 978-80-86946-75-7.

KOBÍK, Jaroslav a Jan JUNGWIRTH, 2005. *Vzory podání s komentářem: rukověť styku s finančními úřady.* 2.přeprac. vyd. Praha: ASPI, 243 s. ISBN 8073570343.

KUBÁTOVÁ, Květa, 2009. Daňová teorie: úvod do problematiky. 2., aktualiz. Vyd. Praha: ASPI, 120 s. ISBN 978-80-7357-423-9.

KUBÁTOVÁ, Květa, 2010. *Daňová teorie a politika.* 5., aktualiz. vyd. Praha: WoltersKluwer Česká republika, 275 s. ISBN 978-80-7357-574-8.

LÁCHOVÁ, Lenka, 2007. *Daňové systémy v globálním světě*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 271 s. ISBN 978-80-7357-320-1.

LAJTKEPOVÁ, Eva, 2007. Veřejné finance. Vyd. 1. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 151 s. ISBN 978-80-7204-495-5.

LEE, Robert D, Ronald Wayne JOHNSON a Philip G JOYCE, 2004. *Public budgetingsystems*. 7th ed. Boston, Mass.: Jones and BartlettPublishers, xi, 631 s. ISBN 0-7637-3129-3.

MACHÁČEK, Ivan, 2012. Fyzické osoby a daň z příjmů 2012. 3., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: WoltersKluwer ČR, 299 s. Otázky a odpovědi z praxe (WoltersKluwer ČR). ISBN 978-80-7357-711-7.

MINISTERSTVO FINANCÍ ČR, 2013. *Údaje z výběru daní: Vývoj inkasa vybraných daní v ČR v letech 1993-2012* [online]. [cit. 2013-03-25]. Dostupné z: http://cds.mfcr.cz/cps/rde/xchg/cds/xsl/13879.html?year=0%C2%93

MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU, 2013. *Živnostenský rejstřík - Statistické údaje* [online]. [cit. 2013-03-25]. Dostupné z: http://www.rzp.cz/statistiky.html

NAHODIL, František, 2009. Veřejné finance v České republice. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 359 s. ISBN 978-80-7380-162-5.

NERUDOVÁ, Danuše, 2008. *Harmonizace daňových systémů zemí Evropské unie.* 2., aktualiz. vyd. Praha: ASPI, 257 s. ISBN 978-80-7357-386-7.

OECD, 2013. Total tax revenue [online]. [cit. 2013-03-25]. Dostupné z: http://www.oecd-ilibrary.org/taxation/total-tax-revenue_20758510-table2

OCHRANA, František, Jan PAVEL a Leoš VÍTEK, 2010. Veřejný sektor a veřejné finance: financování nepodnikatelských a podnikatelských aktivit. 1. vyd. Praha: Grada, 261 s. ISBN 978-80-247-3228-2.

PATRIA FINANCE, 2013. *Od vydělávání jen na daně se letos osvobodíme o dva dny později než loni* [online]. [cit. 2013-03-25]. Dostupné z: http://www.patria.cz/zpravodajstvi/2237598/od-vydelavani-jen-na-dane-se-letos-osvobodime-o-dva-dny-pozdeji-nez-loni.html

PEKOVÁ, Jitka, 2005. Veřejné finance: úvod do problematiky. 3., přeprac. vyd. Praha: Aspi, 527 s. ISBN 8073570491.

PEKOVÁ, Jitka, 2011. Veřejné finance: teorie a praxe v ČR. Vyd. 1. Praha: WolterKluwer Česká republika, 642 s. ISBN 978-80-7357-698-1.

PLHOŇ, Tomáš a Miroslav ZÁMEČNÍK, 2012. Daňový bič s nejistým dopadem: Podvodů s klíčovou daní přibývá, stát se proto chystá na válku s neplatiči. Možná to ale skončí spíš další frustrací malých podnikatelů. *Euro*.č. 41, s. 20-22.

RYTÍŘOVÁ, Lucie, Ivana FÁRA a Jakub TOMŠEJ, 2013. Změny zákonů v roce 2013: Co všechno bude letos jinak? Sazby DPH, výdajové paušály i formuláře na katastru nemovitostí. *Ekonom*. roč.57, č. 1, s. 39-43.

SKALICKÝ, Jaroslav, 2013. *Den daňové svobody letos připadne na 21. června. Vyšší DPH ho odsunulo o dva dny*. [online]. [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/zpravy/domaciekonomika/_zprava/den-danove-svobody-letos-pripadne-na-21-cervna-vyssi-dph-ho-odsunulo-o-dva-dny--1159563

ŠINDELKA, Vladimír, 2001. *Definice daně*. [online]. [cit. 2013-03-11]. Dostupné z:http://www.finance.cz/zpravy/finance/17291-definice-dane/

ŠIROKÝ, Jan, 2008. *Daňové teorie: s praktickou aplikací*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, xvi, 301 s. ISBN 978-80-7400-005-8.

ŠIROKÝ, Jan, 2009. *Daně v Evropské unii: daňové systémy všech 27 členských států EU : legislativní základy daňové harmonizace v EU včetně základních judikátů ESD*. 3., aktualiz. apřeprac. vyd. Praha: Linde, 354 s. ISBN 978-80-7201-746-1.

VANČUROVÁ, Alena a Stanislav KLAZAR, 2008. *Sociální a zdravotní pojištění: úvod do problematiky*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: ASPI, 121 s. ISBN 978-80-7357-381-2.

VANČUROVÁ, Alena a Václav BONĚK, 2011. *Správa daní pro ekonomy*. Vyd. 1. Praha: WoltersKluwer Česká republika, 154 s. ISBN 978-80-7357-701-8.

VANČUROVÁ, Alena a Lenka LÁCHOVÁ, 2012. *Daňový systém ČR 2012*. 11. aktualiz. vyd. Praha: 1. VOX, 368 s. Ekonomie (1. VOX). ISBN 978-80-87480-05-2.

VESECKÝ, Zdeněk, 2013. *Změny v DPH matou podnikatele, za posledních 20 let už šestkrát: Letošní změna výše sazeb u daně z přidané hodnoty je už šestou v pořadí. A už teď víme, že rozhodně ne poslední. Připomeňte si vývoj DPH za posledních 20 let*. Podnikatel.cz [online]. [cit. 2013-03-26]. Dostupné z: http://www.podnikatel.cz/clanky/zmeny-v-dph-matou-podnikatele-za-poslednich-20-let-uz-sestkrat/

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

DPFO Daň z příjmů fyzických osob.

DPH Daň z přidané hodnoty.

DPPO Daň z příjmů právnických osob.

EU Evropská unie.

FO Fyzická osoba.

FÚ Finanční úřad.

HDP Hrubý domácí produkt.

HM Hrubá mzda.

Kč Korun českých.

MLD Miliarda.

Obr Obrázek.

OECD Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj.

Sb Sbírky.

SP Sociální pojištění.

Tab Tabulka.

ZD Základ daně.

ZP Zdravotní pojištění.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1 - Lafferova křivka (Kubátová, 2010, s. 40) 15
Obr. 2 - Systém sociálního pojištění v ČR (Vančurová, Klazar, 2008, s. 21) 19
Obr. 3 - Daňový systém České republiky (Hamerníková, Maaytová, 2010, s. 114) 20
Obr. 4 - Vývoj DPH od roku 1993 – 2013 (Vesecký, 2013) 31
Obr. 5 - Věkové hranice a jejich složení dle věku 36
Obr. 6 - Vzdělání dle věku 36
Obr. 7 – Grafické znázornění odpovědi 37
Obr. 8 – Histogram základní sazby DPH 41
Obr. 9 – Histogram snížené sazby DPH 41
Obr. 10 – Zdroje daňových znalostí 43
Obr. 11 – Lineární spojnice trendu 45

SEZNAM TABULEK

Tab. 1 - Počet nepodnikajících osob v České republice v jednotlivých letech (Ministerstvo průmyslu a obchodu, vlastní zpracování) 16
Tab. 2 - Daňové příjmy (Břešťan, 2013, s. 28-29; Ministerstvo financí ČR, 2013)..... 18
Tab. 3 - Přehled ročních slev na dani v jednotlivých letech (vlastní zpracování) 22
Tab. 4 – Sazby daně darovací a dědické 26
Tab. 5 - Daňové zatížení vybraných zemí (OECD, 2013)..... 29
Tab. 6 - Výpočet čisté mzdy (vlastní zpracování) 30
Tab. 7 - Den daňové svobody v ČR (Patriafiance, 2013) 31
Tab. 8 – Preference daní dle dvou parametrů 38
Tab. 9 – Navrhované změny spotřebních daní 42
Tab. 10 – Zatížení u jednotlivých daní 44
Tab. 11 – Součet daňového zatížení u jednotlivých daňových skupin 44
Tab. 12 – Průměrné daňové zatížení u jednotlivých věkových skupin 45
Tab. 13 – Mzdy a zálohy na daň za rok 2012 (v Kč)..... 47

SEZNAM PŘÍLOH

PI Dotazník

PŘÍLOHA P I: NÁZEV PŘÍLOHY

Dobrý den, jmenuji se Hana Řezníčková a jsem studentkou 3. ročníku UTB ve Zlíně, kde studuji obor účetnictví a daně. V současnosti zpracovávám bakalářskou práci na téma „Analýza daňového zatížení nepodnikajících osob“. V souvislosti s touto prací prosím o vyplnění tohoto dotazníku. Jeho zpracování bude anonymní. Předem děkuji za Váš drahocenný čas a ochotu.

1. Jste podnikající osoba? ANO/ NE
2. Jste zaměstnaný(á)? ANO/NE
3. Jste žena/muž
4. Věk
    a. 20 a méně let
    b. 21-30 let
    c. 31-40 let
    d. 41-50 let
    e. 51-60 let
    f. 60 a více let
5. Vzdělání
    a. základní
    b. středoškolské (výuční list)
    c. středoškolské s maturitou
    d. vysokoškolské
6. Počet dětí
7. Jaký je Váš čistý průměrný měsíční výdělek?.....Kč
8. Jste ženatý (vdaná)? ANO/NE
9. Považujete se za někoho, kdo rozumí daňové problematice v ČR?
   Ano /spíše ANO/ spíše Ne/NE
10. Cítíte, že Vás daně zatěžují více než dříve (zhruba v horizontu 10 až 20 let)?
    ANO/spíše ANO/spíše NE/NE
11. Myslíte si, že lidé v ČR v porovnání s jinými zeměmi platí vyšší daně?
    ANO/ Spíše ANO/ spíše NE/NE
12. Vnímáte placení daní při běžných činnostech, například při placení v obchodu, restauraci, dostávání výplaty, atd.? ANO/spíše ANO/spíše NE/NE

13. Kdybyste platil(a) nižší daně, co byste s uspořenými penězi udělal(a)?

    UTRATIL(A) USPOŘIL(A) OBOJÍ NEVÍM

    JINÉ……..

14. Kdybyste měl(a) na výběr, platil(a) byste raději **více menších daní** nebo **jednu, ale vyšší daň**? (prosím podtrhněte, nebo zakroužkujte)
15. Podával(a) jste někdy daňové přiznání? ANO/NE
16. Využil(a) jste někdy služeb daňového poradce? ANO/NE
17. Víte, že si můžete daň snížit o určité položky? ANO/NE
18. Zakroužkujte prosím, kterou z těchto slev na dani uplatňujete a jak často?
    a. Sleva na poplatníka

       JEDNOU/OBČAS/PRAVIDELNĚ/NIKDY
    b. Sleva na dítě

       JEDNOU/OBČAS/PRAVIDELNĚ/NIKDY
    c. Sleva na penzijní připojištění

       JEDNOU/OBČAS/PRAVIDELNĚ/NIKDY
    d. Sleva na životní pojištění

       JEDNOU/OBČAS/PRAVIDELNĚ/NIKDY
    e. Sleva na úrocích z hypotečního úvěru

       JEDNOU/OBČAS/PRAVIDELNĚ/NIKDY
    f. Sleva na „nevýdělečnou“ manželku

       JEDNOU/OBČAS/PRAVIDELNĚ/NIKDY
    g. Odpočet darů

       JEDNOU/OBČAS/PRAVIDELNĚ/NIKDY
19. Uplatňujete daňové zvýhodnění na děti? (popřípadě někdo za Vás)?

    ANO/NE/NEVÍM
20. Víte, jaké je daňové zvýhodnění na jedno dítě v roce 2013?.....Kč/NEVÍM
21. Měli by, podle Vás, lidé s nadstandartním příjmem odvádět vyšší daně?

    ANO/NE/ NEVÍM
22. Kdybyste měl(a) vyšší plat vadilo by Vám odvádět vyšší daně?

    ANO/spíše ANO/ spíše NE/NE
23. Daňové přiznání z příjmu fyzických osob by se mělo podat do konce měsíce……../NEVÍM (pokud víte, doplňte prosím určitý měsíc v roce)

24. Pokud přiznání zpracuje daňový poradce podává se přiznání do konce měsíce……../NEVÍM (pokud víte, doplňte prosím určitý měsíc v roce)
25. Máte hypotéku? ANO/NE
26. Pokud ANO uplatňujete slevu na dani? ANO/NE

27. Považujete zvýšení DPH za správné? ANO/ NE /NEVÍM
28. Jaká je sazba daně z přidané hodnoty v roce 2013 ?
    a. Základní sazba je .....%/NEVÍM
    b. Snížená je sazba je ……%/NEVÍM
29. Pocítíl(a) jste v posledních letech zvýšení DPH?
    ANO/spíše ANO/spíše NE/ NE

30. Zakroužkujte prosím, u kterého produktu jste spíše pro zvýšení daně a kde naopak?
    - daň z minerálních olejů SNÍŽIT/ NECHAT/ZVÝŠIT
    - daň z lihu SNÍŽIT/ NECHAT/ZVÝŠIT
    - daň z piva SNÍŽIT/ NECHAT/ZVÝŠIT
    - daň z vína a meziproduktů SNÍŽIT/ NECHAT/ZVÝŠIT
    - daň z tabákových výrobků SNÍŽIT/ NECHAT/ZVÝŠIT
31. Platíte daň z nemovitostí? ANO/NE
32. Pokud platíte, podáváte daňové přiznání sám? ANO/NE
33. Daňové přiznání k dani z nemovitostí se musí podávat každý rok?
    ANO/NE/NEVÍM
34. Daňové přiznání k této dani se podává do konce měsíce……/NEVÍM

35. V letošním roce platí daň z převodu nemovitostí ? KUPUJÍCÍ/PRODÁVAJÍCÍ
36. Od roku 2014 bude daň z převodu nemovitostí platit? KUPUJÍCÍ/PRODÁVAJÍCÍ
37. Výše daně z převodu nemovitostí za rok 2013 je
    ……%/NEVÍM
38. Lhůta pro zaplacení daně z převodu nemovitostí je ?
    a. 1 měsíc
    b. 3 měsíce
    c. 6 měsíců

39. Pokud rodič poskytne svému dítěti dar např. auto či nemovitost, bude se v takovémto případě platit daň? ANO/NE/ NEVÍM

40. Je v případě daně darovací v rámci I. a II. příbuzenské skupiny povinnost podávat daňové přiznání? ANO/NE/NEVÍM

41. Odkud jste získal(a) znalosti, které máte o daních?

    a. Z Médií (televize, rozhlas) b. Ze zákonů c. Z doslechu známých

    d. jinde……..

42. Jak Vás tyto jednotlivé daně zatěžují?

	Nejméně				**Nejvíce**
Daň z příjmů	1	2	3	4	5
Daň z přidané hodnoty	1	2	3	4	5
Daně spotřební:	1	2	3	4	5
z piva	1	2	3	4	5
z vína	1	2	3	4	5
z lihu a lihovin	1	2	3	4	5
z minerálních olejů (benzín)	1	2	3	4	5
z tabáku	1	2	3	4	5
Daň z nemovitostí	1	2	3	4	5
Daň darovací	1	2	3	4	5
Daň dědická	1	2	3	4	5
Daň z převodu nemovitostí	1	2	3	4	5

43. Považujete se po absolvování tohoto dotazníku za někoho, kdo rozumí daňové problematice? ANO/spíše ANO/Spíše NE/ NE